

**EL SURF MÉS ENLLÀ
DE LES ONADES:
UN PROJECTE SOCIOEDUCATIU PER
A JOVES AMB PATOLOGIA DUAL**

PAU GERMINAL LLOMBART i VALLS

**EL SURF MÉS ENLLÀ DE LES ONADES: UN PROJECTE
SOCIOEDUCATIU PER A JOVES AMB PATOLOGIA DUAL**

TREBALL FINAL DE GRAU EN EDUCACIÓ SOCIAL

El·laborat per PAU GERMINAL LLOMBART i VALLS

Tutoritzat per LAURA RUBIO SERRANO

Universitat de Barcelona, juny 2016.

AGRAÏMENTS

Vull fer un agraïment a les diferents persones que, directe o indirectament, m'han ajudat a realitzar aquest treball i culminar una etapa de la meua vida que va començar fa cinc anys en unes circumstàncies que no tenen res a veure amb les actuals.

Dono gràcies al meu pare i a la meua mare per haver-me fet suport sempre, així com a la meua família que en tot moment els he sentit a prop. A la Marina per tot l'amor i recolzament incondicional que sempre em dona i m'ha donat. A l'Antonia per guiar-me i ajudar a trobar-me a mi mateix.

Al Mateu i l'Alegre per estar sempre al meu costat. Vagin maldades, o no, sempre hem trobat moments per riure i divertir-nos. Per ser d'aquelles persones que tens a prop amb les quals pots treure el nen petit que portes dins i que li encanta jugar. Als meus amics de la universitat: al Sergi, la Judit i la Viky per les mostres d'ànims i empatia i pels múltiples treballs realitzats junts al llarg d'aquests anys. Moments que mai oblidaré al costat de tots ells i que fan que sigui qui sóc.

Agrair la col·laboració dels dos directors de les escoles de surf, la directora i educadora del recurs, així com la psicòloga pel temps que m'han destinat i que ha permès realitzar aquest treball. I, especialment, a tots els joves del centre terapèutic que, sense cap queixa i amb una actitud admirable, van voler contestar-me els qüestionaris amb la voluntat de col·laborar, malgrat les difícils circumstàncies en les que es troben.

A les traduccions improvisades, i en algun moment a la desesperada, per part de la Maria, i el Kai. Perquè moltes vegades la voluntat i el compromís mou muntanyes i això és el que realment té valor.

El més sincer agraïment a la Laura perquè ha sigut la millor tutora i persona que m'ha acompanyat en les darreres setmanes. Per les tutories realitzades, mostres de suport, whatsapps i anècdotes vàries que han fet d'aquest treball un procés engrescador i passional.

Agrair a la Georgina i l'Àngel per l'esforç realitzat en el disseny i maquetació del treball. Per voler comprendre què vull transmetre i prendre la determinació i compromís de plasmar-ho en tinta.

Finalment vull donar les gràcies a la Vida per donar-me oportunitats per superar-me any rere any i dia rere dia i tenir la força i determinació per superar els reptes que se'm presenten. Ser conscient d'això m'omple d'il·lusió, felicitat i pau.

ÍNDEX

RESUM / ABSTRACT

1. INTRODUCCIÓ I JUSTIFICACIÓ PÀG. 1

2. FINALITAT I OBJECTIUS TFG PÀG. 3

3. MARC TEÒRIC PÀG. 7

3.1 HISTÒRIA I CULTURA DEL SURF PÀG. 8

3.1.1 GÈNESIS I CULTURA HAWAIANA DEL SURF PÀG. 8

3.1.2 L'ARRIBADA DEL CAPITÀ COOK I EL DECLIVI DE LA CULTURA AUTÒCTONA PÀG. 9

3.1.3 RENAIXEMENT DEL SURF MODERN PÀG. 11

3.1.4 PROPAGACIÓ D'INNOVACIONS I NAIXEMENT D'UNA MODA PÀG. 13

3.1.5 EL PROFESSIONALISME I EL SURF EN L'ACTUALITAT PÀG. 14

3.2 MODERNITAT, ADOLESCÈNCIA I PATOLOGIA DUAL PÀG. 15

3.2.1 SOCIETAT ACTUAL I MODERNITAT PÀG. 16

3.2.2 ADOLESCÈNCIA AL SEGLE XXI PÀG. 17

3.2.3 PATOLOGIA DUAL PÀG. 19

3.3 BENESTAR PÀG. 29

3.3.1 CONCEPCIÓ PSICOLÒGICA DEL BENESTAR PÀG. 30

3.3.2 CONCEPCIÓ BENESTAR SOCIAL PÀG. 31

3.3.3 CONCEPCIÓ HUMANISTA DEL BENESTAR PÀG. 31

3.3.4 BENESTAR I ESPIRITUALITAT PÀG. 32

3.4 PRÀCTIQUES SOCIOEDUCATIVES QUE UTILITZIN EL SURF

COM A EINA D'INTERVENCIÓ PÀG. 36

4. METODOLOGIA PÀG. 39

4.1 PARADIGMA DE LA RECERCA PÀG. 40

4.2 DISSENY DE LA RECERCA PÀG. 41

4.3 ÈTICA DE LA RECERCA PÀG. 47

5. ANÀLISI I DISCUSSIÓ DELS RESULTATS PÀG. 49

5.1 PATOLOGIA DUAL PÀG. 50

5.2 INTERVENCIÓ AMB JOVES AMB PATOLOGIA DUAL PÀG. 52

5.3 EL MAR COM A MEDI EDUCATIU PÀG. 54

ÍNDEX

5.4 EL SURF COM A EINA D'INTERVENCIÓ SOCIOEDUCATIVA PÀG. 58

5.5 LÍNIES D'ACTUACIÓ D'UN PROJECTE QUE UTILITZI EL SURF COM A EINA SOCIOEDUCATIVA PER A JOVES AMB PATOLOGIA DUAL PÀG. 60

6. CONCLUSIONS TFG PÀG. 65

6.1 VALORACIÓ DELS OBJECTIUS, LÍMITS I FUTUR DE LA RECERCA PÀG. 66

6.2 VALORACIÓ DEL PROCÉS D'APRENENTATGE PÀG. 67

6.3 EL CONCEPTE D'EDUCACIÓ SOCIAL EXTRET DE LA INVESTIGACIÓ I EL PROCÉS D'APRENENTATGE. PÀG. 68

7. FONTS CONSULTADES PÀG. 71

7.1 BIBLIOGRAFIA PÀG. 72

7.2 WEBGRAFIA PÀG. 74

7.3 ALTRES MATERIALS D'INTERÈS PÀG. 75

8. ANNEXES. PÀG. 77

8.1 GUIÓ ENTREVISTA

8.2 TRANSCRIPCIÓ ENTREVISTA DIRECTORA I EDUCADORA CENTRE TERAPÈUTIC

8.3 TRANSCRIPCIÓ PSICÒLOGA CENTRE TERAPÈUTIC

8.4 TRANSCRIPCIÓ PROFESSOR I DIRECTOR 1 ESCOLA DE SURF

8.5 TRANSCRIPCIÓ PROFESSOR I DIRECTOR 2 ESCOLA DE SURF

8.6 GUIÓ QÜESTIONARI

8.7 RESULTATS QUANTITATIUS DELS QÜESTIONARIS

8.8 QÜESTIONARIS REALITZATS

RESUM

El treball que es presenta a continuació aborda la temàtica del surf tot apropant-la al món de l'educació social. En aquest sentit es proposa visibilitzar i sistematitzar les potencialitats del surf com a eina generadora de canvi i benestar en la intervenció socioeducativa de joves amb patologia dual. Per dur a terme aquesta tasca la metodologia emprada ha estat la realització d'una recerca des d'un paradigma comprensiu interpretatiu i una perspectiva qualitativa. La recollida de dades s'ha dut a terme, per una banda, a través d'entrevistes a professionals del surf i de l'educació social que treballen amb joves amb patologia dual i, per l'altra, a partir de qüestionaris als mateixos joves. L'anàlisi dels resultats obtinguts reflecteixen que el mar pot entendre's com un medi d'intervenció socioeducatiu, degut a les seves característiques intrínseques, i que el surf pot esdevenir un instrument que vincula la persona amb ell mateix i la natura aportant benestar en aquest col·lectiu concret.

Paraules clau: *surf, mar, benestar, patologia dual, intervenció socioeducativa.*

ABSTRACT

The following thesis broaches the topic surf applying it on the world of social education. The proposal is to visualize and to systemize the capacity of surf as an instrument of change and wellness in the field of social education of young people with dual pathology. The methodology applied to reach the proposal is based on a study with a comprehensible interpretative paradigm and a qualitative perspective. The study is based upon interviews with professionals of surf and professionals of social education who works with young people suffering dual pathology on the one hand and questionnaires answered directly by the young people. The analysis of the results shows that the sea could be a medium of social education because of his intrinsic character and surf could be a tool to connect a person with nature providing wellness to these concrete group of young people.

key words: *surf, sea, wellness, dual pathology, social educative intervention.*

1. INTRODUCCIÓ I JUSTIFICACIÓ

Il·lustració 1. "Els orígens del surf". Font: *Revista Oxígeno*.

1. INTRODUCCIÓ I JUSTIFICACIÓ

La següent investigació que s'ha dut a terme cerca visibilitzar i sistematitzar les potencialitats del surf com a eina generadora de canvi i benestar en la intervenció socioeducativa de joves amb patologia dual.

Les motivacions que han servit per escollir aquest tema com a Treball Final de Grau neixen de la voluntat de fusionar una passió personal com és el surf amb una de professional, l'Educació Social. Es vol posar en valor la idea que aquesta investigació és innovadora i que s'és conscient que el surf no és un dels esports o activitat més conegut. Malgrat els riscos que això pot comportar, hi ha la ferma voluntat i determinació de plasmar les potencialitats del surf i el mar com a medi d'intervenció on es desenvolupa tot ressaltant-ne la seva educativitat com a element clau.

En els darrers temps s'han buscat altres formes d'intervenció socioeducativa, moltes vegades creant espai artificials per tal d'omplir-los de significació i d'una intencionalitat educativa. En aquest innovador treball es pretén mostrar i destacar les característiques i possibilitats que ofereix el mar com a medi natural i educatiu. I, a més, mostrar les potencialitats del surf com a eina socioeducativa que permet treballar amb qualsevol col·lectiu de persones.

El treball està estructurat de la següent manera. El primer apartat és establir la finalitat i els objectius del Treball Final de Grau. A continuació s'exposa el marc teòric en el qual s'analitza el concepte de surf des de diferents vessants així com el de modernitat, adolescència, patologia dual i benestar. Seguidament es mostren un seguit de pràctiques o experiències socioeducatives que utilitzen el surf com a eina d'intervenció. Tot seguit s'esmenta la metodologia en relació a la investigació per, després, exposar l'anàlisi i discussió dels resultats.

Finalment, es presenten unes conclusions del Treball Final de Grau posant l'accent en la valoració dels objectius que s'havien marcat en un inici així com els límits i possibles línies de futur de la recerca. A continuació es fa una valoració del procés d'aprenentatge per acabar amb concepció sobre l'Educació Social que s'extreu del treball i del procés d'aprenentatge dut a terme al llarg dels últims anys.

2.FINALITAT I OBJECTIUS

Il·lustració 2. "Mur de surf". Font: www.todosurf.com

2. FINALITAT I OBJECTIUS

A continuació s'apunta quina ha estat la finalitat que ha regit aquest treball fent una breu explicació d'aquesta. Seguidament, aquesta finalitat es concretarà en uns objectius específics.

- **Finalitat:**

- ▶ Visibilitzar i sistematitzar les potencialitats del surf com a eina generadora de canvi i benestar en la intervenció socioeducativa de joves amb patologia dual.

La finalitat d'aquest treball és procurar extreure quins són els elements més característics del surf i del medi on aquest es realitza, que és el mar. I, d'aquesta manera, veure com les pròpies característiques del surf i del mar fan que ho podem comprendre com un medi amb un tipus d'educativitat que val la pena de ser treballar des del col·lectiu de joves amb patologia dual.

- **Objectius específics:**

- ▶ Identificar els elements característics des dels seus orígens fins a l'actualitat.
- ▶ Sistematitzar les necessitats i potencialitats dels joves amb patologia dual.
- ▶ Concretar el concepte de benestar holístic atribuït a les persones des de diferents perspectives.
- ▶ Conèixer experiències o pràctiques socioeducatives pròximes en les que s'utilitzin o s'hagin utilitzat el surf com a eina d'intervenció.
- ▶ Analitzar les aportacions que el surf pot oferir en joves amb patologia dual des de la veu dels professionals i els seus protagonistes.
- ▶ Establir unes orientacions que serveixen de línies d'actuació de cara a la implementació d'un projecte que utilitzi el surf com a eina socioeducativa amb joves amb patologia dual.

3. MARC TEÒRIC

3. MARC TEÒRIC

3.1. Història i cultura del surf

El marc teòric que s'exposa a continuació aprofundeix en els següents conceptes claus: història i cultura del surf, modernitat, adolescència, patologia dual i benestar. Per finalitzar aquest apartat s'exposa un quadre en el qual es descriuen algunes pràctiques o experiències socioeducatives que utilitzin el surf com a eina d'intervenció socioeducativa.

3.1. Història i cultura del surf

El següent apartat fa una aproximació als orígens del surf i la seva importància dins de la cultura hawaiana, passant per l'etapa més obscura degut a la colonització i el posterior ressorgiment de la mà del Duke. A continuació, es posa l'èmfasi en el renaixement de la moda surfista i les contribucions tècniques més rellevants per entendre com el surf ha evolucionat fins a l'actualitat i la seva professionalització.

En tot moment s'ha volgut posar l'accent en com era concebuda la pràctica del surf dins les diferents etapes o cultures esmentades al llarg de l'apartat, per tal de veure les diferències o similituds més significatives i entendre què ha representat i representa en l'actualitat. Per fer aquest apartat bona part de la informació ha estat extreta del llibre surf: *Vivir el deporte* de Gregory Maubé.

3.1.1. Gènesi i cultura Hawaiana del surf

La gènesi del surf en relació a quan i on es va començar a surfejar no queda clara segons els investigadors. Hi ha diverses zones geogràfiques (Perú, Senegal, Tahití i Hawaii) que representen, independentment les unes de les altres, els inicis d'aquesta cultura ancestral. Alguns la situen a les illes de Hawaii fa més de 500 anys. Malgrat això, segons Pazo (1990) es té constància que en el Perú preincaic de fa més de 2000 anys hi ha evidències, a través de pintures en ceràmiques d'aquella època, de pescadors que surfejavien amb les seves canoes o cavallets de boga però en comptes d'anar dempeus anaven asseguts.

Tot i així, sí que es pot afirmar que l'antiga pràctica del lliscament sobre les onades, o "he'enalu" tal i com l'anomenaven els antics poetes hawaiians, va ser perfeccionada pels reis i reines i la població de les illes de Hawaii. Etimològicament parlant, González (2015) ens explica que la primera meitat el terme, "he'e" pot significar canvi d'estat sòlid a líquid o moure's com un líquid, mentre que la segona meitat "nalu" pot referir-se al moviment ondular d'una onada o a l'espuma d'aquesta. Així doncs, observem com aquest mot és ric en matisos i que suscita al "kaona", pels hawaiians significat ocult.

Aquest poble atorgaven una mística i vessant espiritual a l'oceà. De la mateixa manera que els esquimals tenen multitud de paraules diferents per descriure la neu i les seves diferents formes i estats, el poble hawaia té nombroses metàfores per descriure al sempre canviant oceà que anomenen "kai". Cada una d'aquestes formes canviantes del "kai" té un efecte significatiu en el "he'enalu".

El jutge Abraham Fornander va escriure al segle XIX un tractat sobre les rac-

3. MARC TEÒRIC

3.1. Història i cultura del surf

es polinèsies en el qual es recollia el càntic que els hawaïans utilitzaven durant els seus ancestrals rituals per invocar les onades. Aquest càntic era denominat “pohuehue”, consistia en la recollida de flors per part del sacerdot i el posterior esparciment d'aquestes dins del mar junt amb els surfistes frustrats, les seves taules i les corresponents pregàries que dirigia el sacerdot.

Per altra banda, un altre element que sustenta aquesta forta visió mística i religiosa del surf dins la cultura hawaiana es basa en un estudi arqueològic de començaments del segle passat que descrivia l'existència d'un temple “heiau”, a Kahaluu Bay on els nadius feien ofrenes i resaven als déus per obtenir bones condicions de *surfing*. A més, en les restes arqueològiques s'aprecien el que havien sigut terrasses per contemplar les sessions de surf de la comunitat i piscines naturals on un cop acabada l'activitat es podien treure la sal.

Com s'observa el surf significava quelcom transcendent dins el dia a dia del poble hawaïà fins al punt de representar una eina jerarquitzadora de l'individu dins la societat. González (2015), en el seu article sobre els orígens hawaïans del surf a la revista Oxígeno, ens descriu com els líders locals de la comunitat “ali'i” gaudien de millors privilegis davant d'altres surfistes a l'hora d'agafar onades. També gaudien d'un estatus especial pel que fa a pregàries, càntics o platges on poder surfejar. Que algú es saltés aquesta jerarquia dins de l'aigua podia significar la mort.

Per altra banda, aquells surfistes especialment bons en el domini del He'e nalu esdevenien populars i posseïdors de nombrosos privilegis. El surf no només era una activitat d'oci sinó que mantenia l'individu en una bona condició física i mental i representava la possibilitat de mostrar la seva valentia.

A més, destacar que el surf dins la comunitat hawaiana estava a l'abast de tota la població. Homes, dones, reis, reines o gent amb més edat, tothom podia gaudir d'aquesta especial connexió amb el mar. González (2015) explica com el missioner cristià William Ellis va deixar constància al segle XIX com surfejaven de bé els reis de les Big Islands Karaimoku i Kakioena, ambdós entre els cinquanta i els seixanta anys. Aquest missioner també explica com surfejava Kaahumani, la líder més important de la història de Hawaii i esposa preferida de Kamehameha el Gran. Es troben nombroses referències a dones surfistes i existia tradició que si un home i una dona surfejaven la mateixa onada se'ls era permès intimar un cop arribessin a la platja.

Existien nombroses competicions de surf dins la comunitat de les illes de Hawai i les apostes representaven un alicient important. S'hi jugaven possessions personals a més de l'honor. Els torneigs més importants es realitzaven durant la festivitat dels tres mesos denominada “Makahiki” que comprenien el període de mitjan d'octubre a mitjan de gener. Milers de persones es reunien i els treballadors deixaven tota activitat per gaudir de les diferents competicions entre les quals sempre s'inclouïa el surf.

3.1.2. L'arribada del Capità Cook i el declivi de la cultura autòctona

L'any 1777 el capità James Cook va ser el primer europeu en estudiar a Tahití i més tard en descriure una escena de surf. Un any després, al 1778, Cook va descobrir les

3. MARC TEÒRIC

3.1. Història i cultura del surf

illes de Hawaii i des de llavors es produí un transformació profunda, tot desmantellant quasi cada un dels trets identitaris de la cultura hawaiana. S'inclouen els esports, jocs, balls, rituals, construcció de canoes i taules de surf entre d'altres. Fins i tot les seves pells fosques van començar a tapar-se amb robes després de l'enderrocament de la seva forma de govern. Maubé (2004) descriu aquest encontre entre les dos cultures com un xoc cultural profund ja que aquesta tradició tribal i ancestral és vista com un sinònim d'ociositat i lleugeresa pagana per part d'uns navegants massa puritans. El natiu polinès és un Epicur, un enamorat de l'oceà.

Tal i com explica González (2015) des d'aquell moment es produí una entrada cada vegada major d'estrangers, principalment europeus i americans per part d'exploradors i comerciants, primer i, més tard, de missioners i colonitzadors. Conseqüentment el respecte cap a les antigues institucions caigueren en dubte, i l'abolició del sistema de lleis i normes "kapu", esmentat anteriorment, es va abolir al 1819. Aquesta data marca el començament de la fi de la vida tradicional a les illes hawaianes.

En relació als jocs i esports tradicionals, descrits en l'apartat anterior, l'efecte més immediat i important fou la supressió del festival anual Makahiki que havia contribuït a mantenir vius els jocs i esports tradicionals. Aquest fet comportà que els grans tornejos no es tornessin a organitzar i que l'entusiasme del poble pels esports, inclòs el surf, anés desapareixent de forma progressiva.

Tot i estar fascinats per la cultura polinèsia, els primers exploradors naturalistes, marcats per les teories calvinistes, estimen que aquesta cultura és inferior a la seva. Tal i com afirma Maubé (2004) els valors puritans del cristianisme eradiquen la nuesa, la llibertat sexual, la ociositat i les distraccions de la vida comunitària. Els missioners converteixen als autòctons, de vegades utilitzant la violència, a el que ells anomenen sans costums religiosos i culturals de la gran Europa colonitzadora. El fet que la nuesa sigui vista com un enfrontament a les virtuts de la societat moderna, portar roba esdevé obligatori. Aquesta norma provoca un sisme cultural ja que accentua la infiltració del món occidental i la dependència del sistema hawaian. A més, la impossibilitat de fabricar roba per falta de recursos propis té coma conseqüència que la gent local hagi d'intensificar l'intercanvi de productes fruiters i piscícoles. S'observa com el sistema enter de valors i les costums artesanals cauen en decadència, i com la lògica econòmica condemna la despreocupació i el temps lliure.

Per altra banda, esmentar que les malalties i infeccions suposaren un altre factor que contribuí a la decadència del poble hawaian, les seves costums i la pràctica del surf, que és el que ens ocupa en aquest treball. Des dels ports de tot Europa partiren colons i, amb ells, tot un conjunt de malalties infeccioses i venèries que provocaren una matança en una població que no estava immunitzada. En un segle desapareix un noranta per cent de la població autòctona.

Segons Maubé (2004) al 1893, després de l'annexió de l'arxipèlag pels Estats Units d'Amèrica, són pocs els hawaians que segueixen practicant el He'e Nalu. El treball, les bones maneres occidentals i les normes de la nova religió impedeixen que aquesta pràctica dels reis pugui transmetre's i esdevingui clandestina.

3. MARC TEÒRIC

3.1. Història i cultura del surf

3.1.3. Renaixement del surf modern

La cada vegada més accentuada retirada de missioners i els primers indicis de turisme a Hawaii afavoreixen el renaixement del surf a principis del segle XX segons Maubé (2004). Aquest turisme és instigat pels reportatges de Mark Twain i Jack London que descriuen Hawaii com un emplaçament únic on poder practicar esports exòtics tal i com explica Irastorza (2012).

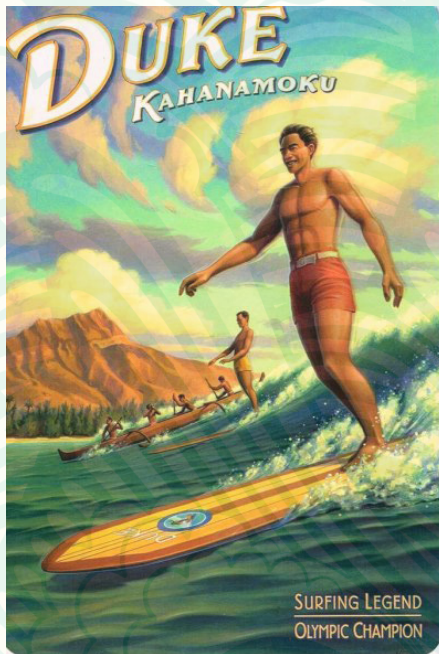
Diverses personalitats comparteixen la paternitat d'aquest renaixement pel que fa a coneixements, la pràctica com la mediatització d'aquesta disciplina ancestral (Maubé, p.18). George Freeth es considerat com el precursor dels surfistes de la era moderna, al 1908 fa exhibicions a Califòrnia. Per altra banda, el periodista americà Alexandre Hume Ford es postula com l'instigador i arquitecte d'aquest renaixement que, recolzat pel ja esmentat Jack London, funden a Waikiki el primer club de surf de la història anomenat Outrigger Canoe and Surfboard Club. Malgrat que les tradicions tribals s'hagin oblidat en part, el surf continua tenint un caràcter lúdic i d'osmosi amb la naturalesa.

Com a epicentre d'aquest renaixement la platja de Waikiki popularitza el considerat entre els experts el pare indiscutible del surf modern i el seu millor ambaixador a arreu del món: Duke Paoa Kahinu Mokoe Hulikohola Kahanamoku, més conegut amb el sobrenom de Duke Kahanamoku (1980-1968). Va néixer a l'illa de Oahu al 1890 i va viure durant tota la seva infància prop de la platja de Waikiki. Tal i com explica Maubé (2004) va ser batejat a l'oceà segons els rituals ancestrals polinesis. Als deu anys deixa l'escola per provar la vida de *beach boy* i forma amb la seva colla d'amics *hau tree*, arbre-totem a la platja de Waikiki que serà la llavor i el nucli del pròxim Hui Nalu. Club de surf i natació més emblemàtic de la història hawaiana i que, segons Irastorza (2012), generarà una feroç rivalitat amb l'elitista club Outrigger exclusiu per blancs.

Duke Kahanamoku va destacar sempre entre els seus iguals adolescents a la platja sent el nedador més ràpid amb diferència. Al 1911 polvoritza el record del món de 100 iardes amb quatre segons i mig menys que el seu predecessor. Des de l'Amateur Athletic Union al continent americà no se li reconeix el rècord, al·legant que a Pearl Harbor potser hi havia corrents favorables o que els rellotges no eren els adequats. Tot i això, com era d'esperar, al cap d'un temps Kahanamoku comença a tenir èxit internacional i aquest rècord li fou reconegut. A partir d'aquí tot va ser glòria. Al 1912 es converteix en el primer hawaia en obtenir una medalla d'or, concretament en la prova dels 100 metres lliures, igual que als Jocs Olímpics d'Anvers al 1920 i de París al 1924. Com s'observa al 1916 no hi hagueren Jocs Olímpics, durant aquest temps Kahanamoku va ser convidat per fer nombroses exhibicions als EUA, França, Anglaterra o Austràlia. És en aquests viatges on s'emporta la taula de surf i transmet la passió per aquesta activitat.

3. MARC TEÒRIC

3.1. Història i cultura del surf

Il·lustració 3. “Duke surging legend, Olympic Champion. Font: www.dukechargista.com.br

Durante sus viajes al extranjero, el Duke tiene la costumbre de poner una tabla de surf en sus maletas. Comunica su pasión por el surf bajo la forma de exhibiciones en el mundo entero. De la California del Sur en 1912, pasando por Australia en 1915 (auténtico cataclismo cultural para los nadadores australianos), muchedumbres inmensas vienen a ver el fenómeno. Populariza el surf como medio eficaz de salvamiento costero (demostración en vivo, en 1925, al participar en el rescate de 12 náufragos en California), (Maubé, G. 2004, p.20).

En paraules d'Esparza (2014) la natació li va donar al Duke Kahanamoku la glòria i el reconeixement mundial mentre que el surf el va elevar a la categoria de mite immortalitzat en dues estàtues a Waikiki davant la platja que porta el seu nom, i a la platja de Freshwater a Sidney.

Anys més tard, Hollywood es sent atret per la seva creixent fama i li proposa rodar diverses pel·lícules. La seva aportació al surf modern és immensa aportant descobriments tècnics, sobretot en onades grans, és considerat el primer ambaixador d'aquesta disciplina en el món sencer. Creient de les tradicions ancestrals i el respecte a l'oceà, la seva mediatització olímpica i hollywoodiana li permeten comunicar la seva passió i tota la dimensió espiritual i metafísica que segueix vinculant el surf d'avui en dia.

Un altre personatge a destacar en relació a l'aportació al surf en aquests anys de renaixement és Tom Blake. Considerat un artista del He'e Nalu, genial inventor i nedador d'alt nivell, va ser l'inventor del leash o invent les primeres caixes waterproof i les primeres fotos aquàtiques. Fins aleshores els surfistes havien de ser experts nedadors ja que quan queien de la onada podien perdre la taula o haver-la d'anar a buscar nedant.

3. MARC TEÒRIC

3.1. Història i cultura del surf

El leash o invent permetia que la taula i el surfista estiguessin units per una corda subjectada al turmell. També és reconegut per descobrir i surfejar per primera vegada al 1926 la ara famosa onada de Malibú a Califòrnia.

Per altra banda, segons Maubé (2004) entra en la llegenda al publicar *The Uncommon Journey of a Pioneer Waterman*, tot difonent els coneixements i la cultura del surf i popularitzant la seva pràctica. En aquest llibre, entre encontre espiritual i ritual iniciàtic, Tom Blake descriu la seva visió i l'evolució de la seva mentalitat en relació a la naturalesa i al contacte amb la cultura hawaiana.

3.1.4. Propagació d'innovacions i naixement d'una moda

Com s'observa el surf modern i la seva democratització fou protagonitzada pels pioners hawaïans Georges Freeth i Duke Kahanamoku. A principis del segle XX, principalment a la platja de Waikiki, la pràctica del surf és menys clandestina i anònima que durant l'etapa missionera. Però la seva popularització internacional és conseqüència de l'entusiasme que suscita a partir dels anys vint a Califòrnia. Segons Maubé (2004) aquest esdevé l'Estat-vitrina de l'hegemonia naixent dels Estats Units convertint el Surf en aquest Estat en una icona de l'*American Way of Life*. La proximitat de la indústria cinematogràfica i l'alta qualitat dels spots al llarg de la *Pacific Coast Highway* converteixen Califòrnia en la capital de les modes i tendències de la cultura surf de la segona meitat del segle XX. La platja de Malibú esdevé l'epicentre de l'activitat surfera del territori Califòrnia de la mateixa manera que ho fou Waikiki a Hawaii.

Després de la Segona Guerra Mundial, en la qual els surfistes estaven al front i l'accés a les platges restringit, es reprèn l'estil de vida surfer. És en aquests anys quan els surfistes de Malibú Bob Simmons i Gard Chapin descobreixen un nou procediment de fabricació de taules a base de fibra i resina. Una altra innovació fou el vestit de neopreno dissenyat per Jack O'Neill a la mateixa dècada permetent que es pogués fer surf durant tot l'any.

Destacar que en la dècada dels anys cinquanta els surfistes Mickey Dora i Mickey Muñoz estan al mig d'aquesta efervescència. Concretament Mickey Dora és *anticonformista, àpostol del free surf simbolitzant la imatge marginal del surfista en la societat americana* (Maubé, G. 2004, p.36).

Navarro (2013) descriu la seva biografia de la següent manera:

La biografia de Dora es en sí misma un canto a la libertad individual y a la búsqueda de ese instante que se presenta ante nosotros pocas veces en la vida. Una búsqueda que, en el caso del surfista mítico, fue enfermiza, rompiendo todo lazo con compromisos familiares o de amistades. Dora siempre quiso vagar eternamente y vivir esa ola, como el músico quiere vivir ese acorde, y el poeta ese verso para siempre. No quería ni sabía vivir fuera de ese instante.

Així doncs, no és d'estranyar que la societat americana i la societat de consum hagi considerat durant molt de temps al surfista com un paràsit, inclús un vividor. Mickey Dora vincula la imatge rebel a una societat puritana i conservadora.

3. MARC TEÒRIC

3.1. Història i cultura del surf

És als anys seixanta quan la bombolla explota. Hollywood roda pel·lícules de temàtica surfera, el Rock and Roll ja és acceptat plenament per la joventut i l'estètica californiana extesa a tot el món. The Beach Boys és presenten com el grup de música abandonat de la música surf. Per altra banda, sorgeixen les primeres revistes de surf sent *Surfer* la primera i principal referència. Fins i tot els publicistes de Madison Avenue a Nova York utilitzen la temàtica del surf. Al 1966 s'estrena amb èxit *The endless summer* que segons Maubé (2004) es un viratge determinant en la cultura surf assentant les bases del nomadisme, dels viatges místics i el mestissatge cultural.

El 1968 el surf experimenta un canvi cultural en la seva història. Les taules es fan més curtes permetent maniobres més radicals sent Nat Young qui revoluciona la disciplina i és el seu màxim exponent.

En aquesta època els surfistes comencen a consumir drogues. La imatge del surf com una activitat sana desapareix, és la època dels hippies i la psicodèlia. Segons Maubé (2004) tot buscant viatges i llibertats a Indonèsia, o altres indrets recòndits, a la comunitat surfera li és atribuïda una imatge de tribu indiferent, epicureista i marginal.

Per altra banda, A mitjans dels anys setanta es popularitzen les *big waves* del *North shore* conferint a la illa d'Oahu l'estatus de capital del surf i meca de tot surfista. L'arribada dels millors surfistes australians suposen un renaixement de l'esport que junt amb la pel·lícula *El Gran Miércoles* posa de moda aquest tipus d'onada.

3.1.5. El Professionalisme i el surf en l'actualitat

És en la dècada dels anys 70 que el surf dona el salt a Europa i es comencen a fer servir taules amb dues quilles segons Úcar (2012). A més, tal i com explica aquest mateix autor la següent dècada és caracteritzada per surfistes de la talla de Tom Carroll i Tom Curren, es popularitzen les tres quilles i les taules es van configurant cada vegada més a les de l'actualitat. Les maniobres són cada vegada més espectaculars i el material i la tècnica, evolucionen.

Segons Maubé (2004) és l'entusiasme dels medis de comunicació i el creixement industrial de les marques, anteriorment artesanals, el que accelera de democratització del surf. Als anys 80 la imatge del surfista segueix estant íntimament relacionada amb el viatge però també associada a la moda *flúo* esdevenint un autèntic èxit comercial per la indústria del surfwear. La cultura del surf es converteix en una tendència urbana i la caravana del Tour professional fa escala allà on les repercussions mediàtiques beneficien les marques col·laboradores. Són els inicis de marques com Rip Curl, Quiksilver, Billabong, entre d'altres.

Tal i com explica Úcar (2012) el primer campionat de surf es va celebrar a Sídney al 1964, organitzat per la International Surfing Federation (ISF) creada aquell mateix any amb la finalitat de congregar els millors surfistes del món. Al 1976 la *Association of Surfing Professionals* (ASP) es creada i pren el control de l'organització anual dels campionats mundials de surf masculins i femenins i la professionalització del

3. MARC TEÒRIC

3.2. Modernitat, adolescència i patologia dual

surf. Actualment el surf és reconegut pel Comitè Olímpic Internacional com un esport olímpic però continua fora dels Jocs Olímpics.

A finals dels anys 80 el surfista i campió del món Nat Young torna als orígens del surf popularitzant la pràctica del longboard (taula de surf de 8, 9 o 10 peus d'alçada) tornant a donar a la comunitat surfera l'afició al lliscament per la onada tot buscant un estil. Joël Tudor representa la icona moderna d'aquest renaixement proposant una tècnica i un sentit artístic. Maubé (2004) diferencia molt bé aquests dos tipus d'estils de surf dient que el longboarder busca l'estètica i l'harmonia amb la onada mentre que el shortboarder aspira a cada vegada més radicalitat i triks.

A principis dels anys 90 el Tour professional coneix a la jove promesa Kelly Slater, el fins a l'actualitat onze vegades campió del món i fill espiritual de Tom Curren. Segons Maubé (2004) aquest surfista és la locomotora d'una nova generació de competidors i freesurfers influenciats per skate de carrer o de rampa. Es fan *Tricks, ollies, airs* (trucs, salts i aeris) i fins i tot el lèxic evolució en pro d'aquesta nova manera de surfejar. Ell sol és el referent d'aquesta New School de la mateixa manera que els Z-Boys a Dogtown, Los Angeles ho van ser a finals dels anys 70 principis dels 80 pel longboard (skate llarg).

La tendencia street da un segundo soplo a la industria del surf, al atraer una población cada vez más urbana. Las escuelas de surf i los surfcamps pululan. Los nuevos medios de comunicación (aviones, telefonía móvil, internet,...) reducen considerablemente las distancias i hacen común esta búsqueda de la ola perfecta que los surfistas suelen comparar con un recorrido iniciático. Sin embargo, estos progresos tecnológicos aseguran a los aficionados olas grandes, un mayor confort y una selección más amplia de spots excepcionales (Maubé, G. 2004, p.52).

Definitivament, el surf ja no es considera marginal i en els anys 90 es caracteritza per una presa de consciència ecològica ja que no hem d'oblidar que el surfista és un apassionat i defensor de la Naturalesa.

3.2. Modernitat, adolescència i patologia dual

El següent apartat pretén definir un seguit de conceptes claus en aquest marc teòric per tal de justificar que el surf pot esdevenir una eina d'intervenció socioeducativa per a joves amb patologia dual i, més endavant, proposar un projecte d'intervenció en base a aquests conceptes definits. Aquests conceptes claus que es definiran a continuació són: modernitat, identitat, adolescència, autoconcepte, autoimatge i patologia dual i benestar entre d'altres.

En el primer subapartat, s'esmentaran els elements que es consideren més rellevants per tal d'emmarcar el moment en el qual estem vivint i situar la figura de l'adolescent per tal d'entendre les diferents facetes que el rodegen. En cap moment es vol fer un anàlisi exhaustiu de la modernitat ja que aquest seria un altre tipus de treball.

El segon subapartat fa referència a l'adolescència en si mateix tot definint i caracteritzant l'adolescent d'avui en dia. També s'explica el procés de formació de la identitat

3. MARC TEÒRIC

3.2. Modernitat, adolescència i patologia dual

així com el de l'autoconcepte entre d'altres aspectes a destacar

En el tercer subapartat es defineix la patologia dual així com els diferents consums de drogues, causes del consum i factors de risc. També es posa èmfasi en la intervenció dels joves amb patologia dual avui en dia.

Finalment, en l'últim subapartat s'estableix que s'entén per benestar segons una perspectiva psicològica, social i humanista tot fent un posicionament sobre quina és la mirada d'aquest treball en aquest aspecte.

3.2.1. Societat actual i modernitat

La societat en la que creixem i ens desenvolupem es caracteritza per ser capitalista i globalitzada on es dona una importància extrema al valor de la immediatesa, el capital i la competitivitat tot fomentant actituds egoistes i amb una equitat més que qüestionable. En paraules de Bauman (2003) vivim en el que ell anomena la modernitat líquida. Societat on tot està en canvi permanent i el coneixement evoluciona tant ràpidament que l'aprenentatge es troba subjugat a la recerca interminable d'objectes intangibles. Segons aquest autor el canvi constant provoca que el coneixement adquireixi una significació amb la qual cosa no dona temps a fer-ne un bon ús. Estem parlant de productes concebuts per utilitzar-los una vegada i tirar-los com si fossin meres mercaderies.

Per altra banda, esmentar que, segons Berman (1982) per tal de ser moderns hem d'estar en un ambient que ens prometi una innovació de nosaltres mateixos i del món que ens envolta. Al mateix temps, aquest fet amenaça en destruir tot el que som. Afegeix que la modernitat articula a tota la humanitat al mateix temps que la llença en una turbulència desintegradora i renovadora. El que és modern s'alimenta de molts àmbits que s'emmarquen en el que és polític, econòmic i tecnològic, tot accelerant el ritme de vida i generant noves formes de poder. L'autor continua dient que en el s. XX s'han generat processos socials que donen origen a la modernització i que es caracteritzen per processos històrics alimentats per una múltiple pluralitat d'idees i mirades que pretenen fer de les dones i els homes els subjectes tant com els objectes de la modernització. Vist aquest panorama només ens queda qüestionar-nos sobre quin es el preu de la nostra vida i el nostre lloc en ella.

Tornant a Bauman a Capdevila (2015) afegir que afirma *que la societat occidental sap que la nostra manera de viure no és sostenible i que estem consumint, aquí a occident, la majoria de les fonts del planeta. Hi ha càlculs que diuen que estem consumint els recursos d'un planeta i mig*. En resposta a aquesta crisi mediambiental Todorov a Capdevila (2015) creu que la transició cap a una societat més justa passa amb obligatorietat per un model ecològic ja que si volem protegir les generacions futures cal protegir i preservar la natura.

A més, segons Marqués (2011) estem immersos en la denominada societat de la informació que també està en canvi permanent. Caracteritzada pels continus avenços científics i per la tendència a la globalització econòmica i cultural compta amb una difusió massiva de la informació, la telemàtica i els medis audiovisuals en tots els es-

3. MARC TEÒRIC

3.2. Modernitat, adolescència i patologia dual

trats socials i econòmics a través dels quals ens proporciona potents instruments pel procés de la informació atorgant nous valors i pautes de comportament social. Tot això configura la visió del món que ens rodeja influent, per tant, en la manera d'actuar.

Una altra característica l'aporta Heller a Capdevila (2015) quan expressa la idea que vivim en una societat de masses on és difícil parlar d'un període transitori, perquè no sabem cap a on transitem ja que no hi ha cap tendència que ho evidencii-hi.

Enllaçant-ho amb el tema que s'està abordant s'extreu la idea que l'adolescent es sent insegur i desmotivats davant d'un coneixement tan poc tangible i canviant, fent dels seus esforços quelcom trivial en el denominat estat del benestar. En paraules de Bauman a Capdevila (2015) *els joves europeus estan a la defensiva [...]. L'optimisme et dona forces i coratge per actuar, per destacar. Estar a la defensiva per contra, vol dir que desconfies a l'hora de mostrar-te i no explotes tot el potencial del teu enginy, de la teva intel·ligència.*

No és d'estranyar que, davant d'aquest panorama amb el pas dels anys la situació s'hagi agreujat. Per una banda, pels models als quals són bombardejats els adolescents a partir de la música o el cinema i per l'altre, davant la insatisfacció descrita anteriorment produint un estat de frustració i inseguretat davant la incertesa del devenir. Moltes vegades a aquests adolescents els hi falten eines per afrontar aquest període personal convuls com és l'adolescència i, per altra banda, fer-ho també en la època que els ha tocat viure.

Així doncs, ens trobem moltes vegades que, aquest col·lectiu, té la necessitat de rebel·lar-se i de trencar amb tot allò que no comparteix de la societat que l'envolta i d'ell mateix d'una forma simbòlica que en molts casos pot ser mitjançant el consum de substàncies psicotròpiques. El problema esdevé quan aquest ús es produeix de forma reiterada sense cap tipus de control i consciència, és aleshores quan parlarem de drogoaddicció. Però, què entenem per adolescència?

3.2.2. Adolescència al segle XXI

Podem definir l'adolescència com un període en el qual el nen deixa enrere la seva infantesa amb l'inici de la pubertat i que finalitza amb la seva maduració física i psicològica. Entesa com una estructura de pensament que permet prendre decisions responsables en funció de l'anàlisi objectiva dels esdeveniments (Royo, J. 2008). Per altra banda, la pubertat és un procés biològic de llarga durada que transforma el nen o nena immadur en una persona madura sexualment (González, E. 2012). A més, segons aquest autor en aquesta etapa els nois i noies experimenten un augment d'hormones sexuals responsables d'un seguit de canvis físics i emocionals.

Referent als canvis físics, assenyalarem que es produeix un creixement molt important, inesperat, desigual i imprevisible de moltes parts del cos com són: l'augment de la llargada i densitat dels ossos, un estirament dels dits anterior a que es produeixi en les cames o els braços, augmenta el pes i l'altura. També cal destacar el creixement dels òrgans interns i els canvis en els òrgans sexuals així com de les característiques sexuals secundàries. Els principals canvis cognitius en aquest període per part dels

3. MARC TEÒRIC

3.2. Modernitat, adolescència i patologia dual

adolescents són: la obtenció d'una major habilitat en l'atenció selectiva, l'ampliació de les seves habilitats memorístiques i l'experimentació del creixement del vocabulari i domini del llenguatge (González, E. 2012).

Un altre tret característic d'aquest període segons Piaget (1979) és l'aparició d'una consciència egocèntrica ja que el jove percep que tot gira al seu voltant i necessita buscar la seva pròpia identitat. Aquest seria un canvi cognitiu lligat al desenvolupament de la presa de decisions personals que el jove comença a prendre i que poden tenir conseqüències en un futur.

Arribats a aquest punt dir que s'entén el concepte d'identitat com la consciència que té l'individu sobre les diferents parts del seu jo (identitat social, professional, sexual, etc) com a resultat de la integració d'aquestes i de la influència de la mirada de l'altre.

Segons Benhabib a Capdevila (2015) comparteix la idea de Foucault que la identitat no es troba en els nostres documents legals sinó en la nostra narrativa, en les coses que ens expliquem els uns als altres. Segons Erikson (1968) la identitat personal d'un individu es forma al llarg de tota una vida a partir d'un procés de reflexió en el qual es defineix qui és, què valora i cap a on es dirigeix, i és el resultat de la superació de diferents crisis d'identitat en les quals es produeixen els canvis significatius en la persona.

La identitat d'un individu es forma a partir de l'autoconeixement conscient que té l'individu sobre el conjunt dels aspectes del jo (identitat corporal, sexual, de gènere o ètnica) com a resultat de la integració de les diferents parts (físico-corporal, cognitiva, social, afectiva moral, etc) entre les que podem incloure l'autoestima i l'autoconcepte.

Per altra banda, l'autoconcepte és el conjunt de representacions que l'individu elabora sobre la seva persona a partir dels aspectes corporals, socials, psicològics o morals incloent la pròpia opinió que tenen de la seva conducta i personalitat.

Així doncs, es constata que un individu construeix conscientment la seva pròpia identitat a partir d'un procés de reflexió sobre ell mateix en el qual defineix qui és, què valora i cap a on es dirigeix (Erikson, 1968) influïent en l'autoconcepte que té i que ha construït inconscientment.

Per tant, la diferència entre identitat i autoconcepte és que aquest últim es forma inconscientment a la vegada que influeix en el procés conscient de construcció de la identitat. Així doncs, s'observa com ambdós es retroalimenten per igual (González, E. 2012, p. 334-351).

Moltes vegades la paraula adolescent la trobem lligada amb la de conflicte. Realment és així, conflicte davant un mateix, davant dels pares, davant els mestres, etc. fruit d'un canvi radical respecte de l'etapa anterior i la seva presa de consciència. Conflicte davant la necessitat de fer-se un lloc en un món on, com hem dit anteriorment el canvi és permanent i la seguretat d'un mateix sembla quelcom efímer.

3. MARC TEÒRIC

3.2. Modernitat, adolescència i patologia dual

En paraules del Royo (2008) el conflicte està servit davant *la dicotomia entre el “que sóc” i el que “vull ser” provocant molt sovint malestar, frustració i decepció de si mateix*. La mirada de l'altre esdevé un factor transcendental en la configuració de la identitat i, és per aquest motiu que l'adolescent té la necessitat de saber què pensen els altres d'ell. El grup i el conjunt d'amics més propers esdevindran un dels factors més influents en aquest àmbit.

A més, davant d'una societat caracteritzada per la crisi de valors i on es potencia l'individualisme, l'egocentrisme i l'exaltació superficial de les emocions (*reality shows*) els patrons de conducta dels adolescents, que per la seva condició de canvi i formació inherent a l'etapa esdevenen vulnerables, es troben lligats als models que la societat genera i als valors descrits anteriorment.

En paraules de Zoja (1985) el consum de drogues esdevé un ritual d'iniciació del jove que té la necessitat de matar una part d'ell amb la voluntat de transcendir renovar-se a ell mateix i trencar amb allò que l'opprimeix. És el comportament que ell explica a partir de l'arquetip de l'heroi negatiu Malgrat tot això no li és possible a *causa del llaç dels valors predominants d'una societat (consciència col·lectiva) i la psicologia de l'individu*.

Així doncs, veiem que l'adolescència és una etapa de canvis pel que respecte a l'àmbit físic i cognitiu. Representa una etapa en que l'individu busca fer-se un lloc en la societat i, davant la impossibilitat d'aconseguir-ho es produeix el conflicte vers ell mateix i els que l'envolten. El consum de drogues en aquesta etapa es pot entendre com una voluntat de renovar-se i de buscar la pròpia identitat.

3.2.3. Patologia dual

- Definició

Segons la Societat Espanyola de Patologia Dual (SEPD¹) s'entén aquesta com l'existència simultània d'un trastorn mental i d'un trastorn per consum de substàncies en una mateixa persona. D'aquesta manera es pot considerar com la intersecció entre els trastorns addictius i els trastorns mentals tot relacionant ambdues circumstàncies: addicció i salut mental que, a l'hora, tenen una forta influència entre elles.

Figura 1. Què és la patologia dual. Font: FEAFES.

¹ Per a més informació es pot veure la web de l'associació patologia dual <http://www.patologiadual.es/>

3. MARC TEÒRIC

3.2. Modernitat, adolescència i patologia dual

Tal i com afirmen diferents psiquiatres de l'Hospital de la Vall d'Hebron de Barcelona el terme drogoaddicció fa referència a un conjunt de trastorns psíquics caracteritzats per una necessitat compulsiva de consum de substàncies psicotròpiques amb un alt potencial d'abús i dependència (Corominas, 2007).

Segons la SEPD les addiccions poden ser substàncies integrades a la nostra cultura com el tabac o l'alcohol entre d'altres; o a aquelles no integrades com són el cànnabis, els estimulants com la cocaïna o les anfetamines, per exemple, i els opiàtics. Tal i com afirma aquesta associació també s'incorporaria la ludopatia com a addicció comportamental.

En relació als trastorns mentals aquests fan referència a patir de trastorns d'ansietat, trastorn de l'estat d'ànim com la depressió o transtorn bipolar entre d'altres, trastorn de l'espectre de l'esquizofrènia i la psicosis, trastorn dèficit d'atenció i hiperactivitat així com diferents trets i trastorns de la personalitat com podrien ser l'antisocial, límit o borderline, obsessiu, etc.

- Causes del consum de drogues i factors de risc

Aquest apartat el que pretén és esmentar les possibles causes del consum de drogues amb joves així com descriure quins són els factors de risc i comportaments de risc dels joves amb l'objectiu d'entendre com el surf pot contribuir al canvi i fomentar un benestar global en el jove amb patologia dual.

Per tal d'anomenar les principals causes del consum de drogues, prèviament creiem convenient establir els tipus de consums que es poden produir. Trobem el consum experimental on es prova la substància i no es reitera; el consum ocasional on la substància és consumida en determinades ocasions; consum habitual, és a dir ús de la substància de forma quotidiana i reiterada i, finalment, tenim el consum arrelat on la vida del consumidor gira entorn a la droga.

Es pot entendre l'ús de substància, en un inici, com una forma de rebel·lia cap als pares i l'entorn. Tot això va associat a un sentiment de curiositat i de voler experimentar amb un estat de la consciència alterat davant del grup i/o l'individu en si mateix.

La imperiosa necessitat de ser acceptats dintre d'un grup, en l'etapa de l'adolescència, posa de manifest una altra possible causa de l'inici del consum o policonsums. A l'hora de sortir amb els amics per la nit i no beure alcohol o fumar porros pot ser mal vist o, fins i tot, mal acceptat per la resta. Cal dir que aquí també es barreja el concepte d'autoestima i el saber dir que no davant els diferents comportaments de risc ja sigui pel que fa a les drogues com a determinades conductes que et puguin portar a delinquir.

Segons Merton (1980) un grup el constitueixen un número de persones que interactuen entre si d'acord amb uns esquemes establerts. En l'àmbit de les drogodependències els grups són majoritàriament de caràcter relacional tot i que les associacions cannàbiques podrien ser un exemple de grup productiu. El fet és que el sentiment de pertinença al grup és molt important i, per tant, existeix la possibilitat de fer coses que

3. MARC TEÒRIC

3.2. Modernitat, adolescència i patologia dual

abans creies que no faries mai. Aquest fenomen es coneix amb el nom de normalització Sherif (1936).

El treball de Zoja (1985) explica que el recurs de la droga té els seus orígens en la necessitat de l'individu de transcendir el seu propi ser i imita de forma inconscient a partir de l'arquetip de l'heroi negatiu els models de renaixement ritualitzats en els processos d'iniciació de l'antiguitat (peiotisme, hassassins). Però, degut a les característiques del present, l'anterior procés és irrealitzable i només ens quedem amb la idea de consumir de forma reiterada la substància imitant el model consumista característic de l'estat del benestar. Zoja (1985) defineix la drogodependència com la necessitat reiterada de la funció arquetípica, és a dir, del patró de conducta de l'heroi negatiu. *Necesidad arquetípica de trascender el propio estado a cualquier precio, incluso al de recurrir a medios perjudiciales para la salud física* (Zoja, 1985, p.37).

Altres possibles causes del consum poden ser: la necessitat d'expressar independència i hostilitat, una personalitat integrada de forma incorrecte provocant desajustos intel·lectuals, socials i emocionals que combinats amb el consum deriva en el que coneixem com a patologia dual. També l'absència d'un projecte de vida i descontentació amb la qualitat de vida, falta d'informació sobre l'ús inadequat de psicotròpics. Un ambient desfavorable pel que fa a l'entorn familiar, baixa tolerància a la frustració, etc.

Per poder analitzar quines són les causes que poden fer que una persona caigui en una drogodependència hem d'estudiar els factors i els comportaments de risc, els últims integrats dins dels factors, als quals està exposada la persona.

Com diu Fernández (1997) un factor de risc és qualsevol característica o circumstància detectable d'una persona o grup de persones que se sap associada amb un augment en la probabilitat de patir, desenvolupar o estar especialment exposada a un procés mòrbid. Aquests factors de risc (biològics, ambientals, de comportament, socio-culturals, econòmics...) poden sumant-se uns a uns altres, augmentar l'efecte aïllat de cadascun d'ells produint un fenomen d'interacció.

Per altra banda, la conducta o comportament de risc es defineix com la cerca repetida del perill, en la qual la persona posa en joc la seva vida. Aquestes conductes, diferents de les accions perilloses o arriscades realitzades quan les circumstàncies ho exigeixen, reflecteixen una atracció pel risc i, especialment, per les sensacions fortes relacionades amb l'enfrontament amb el perill i la mort, Adès (2004).

Com diu Castagnino a Rojas i Vivas (2011) *“no es pot estudiar un sistema aïllat d'aquell amb què es relaciona”*. Per entendre per què una persona té un problema, com és en aquest cas una drogoaddicció, s'haurà d'estudiar el seu entorn, la seva experiència de vida i els diferents elements que hagin pogut fer propensa aquesta persona a caure en aquesta dependència. Tot té un per què, per això cal estudiar l'entorn i les relacions i, per tant, quins han estat els factors de risc que l'han exposat a patir aquesta addicció.

A més, Edgar Morin parla de la complexitat i interrelació entre totes les coses, veure el sistema com un tot que es comunica i unes parts que depenen de les altres. Segons Morin

3. MARC TEÒRIC

3.2. Modernitat, adolescència i patologia dual

es produeix com una mena d'efecte papallona, la successió d'unes accions duran a terme que succeeixin més tard unes altres, hi ha una relació dels fets. Per tant, que un jove tingui una drogodependència serà conseqüència d'uns fets anteriors. A més diu "*nadie puede desligarse de su historia la cual se asoma cuando se la cita*"; la teva experiència de vida després farà que en moments determinats actuis d'una certa manera.

Els factors de risc² habituals als que s'exposa la persona en qüestió es poden dividir en factors de caràcter personal, familiar, comunitari i social; segurament, la combinació de diferents factors serà el punt clau per entendre el problema de la persona drogodependent.

• Factors de risc de caràcter personal

Entre els factors de risc de caràcter personal l'edat és molt important ja que està comprovat que en certes etapes de la vida, preadolescència i adolescència, és quan la majoria de consumidors de drogues comencen a donar un paper important en la seva vida a aquestes substàncies. Per altra banda trobem la baixa autoestima i l'escassa tolerància a la frustració

L'inconformisme davant les normes socials, és un altre factor personal, que es pot presentar en totes les edats però té una gran força a l'adolescència on tot és qüestionat i confós, fa que les persones es vulguin rebel·lar i, una manera, és l'abús de l'alcohol o el consum d'altres drogues. Les persones inconformistes perceben la societat injusta i deshumanitzada i, aquesta és una manera d'anar-li en contra i expressar els seu inconformisme.

Per acabar, trobem la possibilitat de patir i, per tant la persona, produïda té dolor, angoixa i se sent vulnerable i sensible a iniciar un consum.

• Factors de risc de caràcter familiar

La família és el nucli inicial de socialització del nen, en el qual comença a construir-se la seva personalitat; és lògic, llavors, que l'ambient quotidià i la interacció entre els membres que ho componen siguin factors importants a tenir en compte en relació amb l'inici del consum. Els factors que es poden considerar de risc dins del si familiar tenen directa relació amb l'exemple familiar, l'estil educatiu, el clima afectiu.

L'exemple familiar que donin els pares al nen en qüestió serà clau i el marcarà per tota la seva vida. L'observació del comportament dels pares pot ser la manera d'adquirir una conducta determinada. La forma de vida i els valors que aquests mostrin davant els seus fills poden servir d'eficaç prevenció o, per contra, de factor determinant per a l'inici en el consum d'alcohol i d'unes altres drogues.

L'estil educatiu també serà important ja que la disciplina i una efectiva, però comprensiva, supervisió poden neutralitzar els factors de risc que presenten els següents comportaments parentals, absència de normes de comportament: la permissivitat o, per contra, l'autoritarisme, provoquen confusió en els fills. Sobreprotecció o abandó: tant l'excés com la indiferència en l'atenció dels fills poden afavorir l'inici en els consums.

² Extrets del treball Joves drogodependents de classe benestant de l'assignatura Educació social: Interrogants i reptes de futur.

3. MARC TEÒRIC

3.2. Modernitat, adolescència i patologia dual

Un clima afectiu és necessari per fer créixer un nen sa, segur i amb una bona autoestima. El clima que es viu dins de la llar té directa relació amb l'estabilitat emocional dels membres de la família, la que pot vincular-se amb el consum d'alcohol i altres drogues.

• Factors de risc de caràcter comunitari

S'entén per comunitat el grup de persones pertanyents a l'ambient on l'individu es desemboica i realitza el seu procés per convertir-se en persona. Encara que la família és la primera comunitat natural, ens referirem aquí a l'entorn comunitari, que comprèn el grup d'amics, l'escola, col·legi o universitat, el lloc de treball, l'empresa o institució on es desemboica, el barri, la ciutat on viu, etc. Els factors de risc que poden presentar-se són els següents:

La dependència del grup és un factor que es presenta sobretot a l'adolescència. Podem dir que el jove que no té sentit de pertinença respecte de la seva família i que no manté amb ells una bona comunicació i interacció a causa de diferents conflictes personals o familiars pot utilitzar el grup d'amics com a substitut. Si el grup és permissiu quant a l'ús d'alcohol i altres drogues, com a solidaritat i per solidificar la seva presència en el grup, l'individu adoptarà aquesta mateixa actitud cap a elles.

La Pressió del grup pot arribar a fer molt mal per les persones que se senten insegures i creuen que per ser acceptades han de seguir les normes i els valors del grup (sobretot del líder) tot i que puguin ser perjudicials i no estiguin convençuts de fer-les.

L'actitud dels líders socials davant les drogues, aquests líders són els pares, els models que ajuden al consum de les drogues, incloses les legals com a alcohol, tabac i medicaments, l'actitud ambivalent dels líders socials cap a elles pot servir com a influència negativa en l'inici del consum.

L'excés de temps lliure i l'alta disponibilitat de les drogues avui en dia són un altre factor de risc de caràcter comunitari.

• Factors de risc de caràcter social

En els últims anys la societat ha experimentat una sèrie de modificacions, donant lloc a un canvi en l'actitud de les persones, es pot esmentar:

Les actituds socials que poden propiciar el consum de drogues. L'escepticisme, l'hedonisme, i consumisme són totes respostes a la cerca de gratificació immediata que caracteritza a moltes de les nostres societats occidentals.

La falta de solidaritat porta al fet que prevalguin els interessos individuals sobre els col·lectius, fent que moltes persones vegin com a vàlid el seu enriquiment personal encara que estigui basat en el dolor i la tragèdia d'uns altres. L'acceptació generalitzada de les drogues legals dificulta la presa de consciència de la societat quant a la seva utilització i als riscos que comporta el seu consum.

3. MARC TEÒRIC

3.2. Modernitat, adolescència i patologia dual

Uns factors socioambientals negatius que afecten a una gran quantitat de persones, sobretot a les grans ciutats, ha donat un augment en el consum de drogues, per exemple: dèficit d'habitatges, escassetat de serveis públics, etc. Són circumstàncies negatives que afavoreixen els consums, ja que determinades condicions poden ocasionar una pèrdua en la capacitat per afrontar problemes, és quan les drogues es converteixen en una alternativa.

Per altra banda, els mitjans de comunicació social tracten les drogues de manera distorsionada, ple d'estereotips i de confusions en quant als conceptes que es relacionen amb ella. A més, la Publicitat ha promogut durant anys de les drogues legals va aconseguir impactar a usuaris considerats no tradicionals, com a dones i menors. La precocitat dels consumidors d'alcohol és un dels problemes més seriosos en l'actualitat, la publicitat ha fet que s'associïn les begudes alcohòliques amb entreteniment i diversió, companyerisme i joventut. Un fenomen d'aquesta època és que la cervesa es veu com un refresc més, la publicitat explícita o subliminal està present en la majoria dels esdeveniments socials.

- Classificació i caracterització diferents tipus de drogues

A l'hora de classificar les drogues Garín (2012) ens diu que avui en dia no hi ha una classificació definitiva malgrat els múltiples esforços per fixar un ordre estable i dilatat en el temps. Citant a Levy Strauss, l'autor subratlla la importància sobre el fet que qualsevol classificació és millor que el caos. Tot seguit es presenten dues classificacions. La primera és del farmacòleg i toxicòleg alemany Lewin en la primera edició de *Phantastica. Drogas narcóticas y estimulantes* que data del 1924. La validesa de la seva vigència té a veure que prioritza els efectes de les drogues sobre el comportament.

1- Eufòrica: Euforitzants i calmants de la vida afectiva: deixen en suspensió les facultats d'emotivitat i percepció, i porten a la persona a un estat de benestar físic i psíquic. En aquest grup es troba l'opi i els seus derivats (morfina, metadona, heroïna...) i també la coca i la cocaïna.

2- Phantàstica: Al·lucinògens, són els agents de les il·lusions, els distorsionadors de les percepcions. Es situa el peiot, la mescalina, el cànnabis i l'amanita, i d'altres com la belladona i l'estràmoni.

3- Inebràntica: Fa referència a les substàncies que en primera instància produeixen eufòria i després passen a deprimir aquesta excitació. L'alcohol, l'èter i el cloroform es troben en aquest apartat

4- Hipnòtica: les que indueixen al son: barbitúrics, bromur i cloral.

5- Excitània: Estimulants i tònic. Afavoreixen l'alteració cerebral. Fonamentalment formen part d'aquest grup les substàncies que contenen cafeïna (cafè, cola, mate), i altres com el tabac.

Segons Garín (2012) l'únic error que, amb els ulls del present, s'hi pot detectar és el fet d'haver col·locat la cocaïna al costat de l'opi i els seus derivats en comptes de fer-ho a l'últim grup. Tot i així representa una classificació de referència i té el valor afegit de ser la menys sotmesa als canvis legislatius, o bé de legalitat d'unes o altres substàncies en funció de l'àrea geogràfica.

3. MARC TEÒRIC

3.2. Modernitat, adolescència i patologia dual

La segona classificació és formulada per Laporte (1976). En aquest cas el criteri rector atén els efectes produïts en el sistema nerviós central.

1- Drogues depressores: Opi i derivats, alcohol i derivats i, finalment, hipnòtics i sedants.

Les drogues depressores del sistema nerviós central (SNC) són substàncies que inhibeixen, relaxen i suprimeixen alguns aspectes del SNC. L'opi i els seus derivats, entre els quals destaquen l'heroïna, la codeïna, la morfina entre d'altres, produeixen efectes, en general, de tranquil·litat, calma, indiferència, somnolència, eufòria, atordiment o abandó (Garín, T. 2012, p.30).

Les drogues depressores del sistema nerviós central (SNC) són substàncies que inhibeixen, relaxen i suprimeixen alguns aspectes del SNC. L'opi i els seus derivats, entre els quals destaquen l'heroïna, la codeïna, la morfina entre d'altres, produeixen efectes, en general, de tranquil·litat, calma, indiferència, somnolència, eufòria, atordiment o abandó (Garín, T. 2012, p.30).

L'alcohol i els seus derivats tenen el falç mite tal i com ens explica Garín (2012) que serveix per animar-se. Això només serveix quan parlem de dosis baixes ja que en realitat es tracta d'una substància depressora. Es distingeixen entre les begudes fermentades i les destilades. Aquestes últimes són un sedant, i a dosis elevades la seva intoxicació pot produir enverinament, coma i mort.

Els hipnòtic i sedants són utilitzats com a ansiolítics, com a inductores del son i per al tractament de l'epilèpsia. Els principals grups en aquesta categoria són les benzodiazepines i els barbitúrics. El límit entre el que és la dosi terapèutica i la dosi tòxica és molt fi, i la sobredosi és sovint mortal. Són substàncies amb una altíssima capacitat per generar dependència física, juntament amb tolerància. Entre els seus efectes més destacables tenim la pèrdua de concentració, de memòria i de coordinació, i també parla inconnexa, enfarfollada i sequedat de boca (Garín p.31, 2012).

2- Drogues estimulants: Coca i Cocaïna, cafeïna, amfetamines i derivats, tabac (nicotina).

Les drogues estimulants del sistema nerviós central són aquelles que activen, potencien o incrementen l'activitat neuronal. Presenten dependència psicològica i tolerància. La cocaïna és un potent estimulants que produeix eufòria i insomni a l'hora que és un eficaç anestèsic. Un altre grup d'estimulants el formen les xantines, que són el principi actiu de productes com el cafè, el cacau i el té.

Les amfetamines i els seus derivats es van sintetitzar a la dècada dels anys trenta del segle passat. Alguns signes d'intoxicació són: pupil·les dilatades, suor, anorèxia, hipervigilància i agitació. L'ús continuat pot produir canvis en la personalitat i en el comportament donant pas a impulsivitat i agressivitat.

El principi actiu del tabac és la nicotina i té efectes estimulants i relaxants. La nicotina genera una dependència i una tolerància notable, i, per tant, els consumidors que

3. MARC TEÒRIC

3.2. Modernitat, adolescència i patologia dual

han desenvolupat dependència física presenten només hores després de l'última dosi signes com irritabilitat, falta de concentració, augment de gana, mal de cap i alteracions del son.

3- Drogues psicomimètiques o psicodèliques: cannàbis i els seus derivats (marihuana, haixix i grifa). El principal actiu és el tetrahidrocannabinol. LSD (dietilamida de l'àcid d-lisèrgic). Fongs al·lucinògens (psilocibina). Peiot (mescalina).

Finalment, les drogues psicomètriques i psicodèliques són les substàncies que alteren la consciència i la percepció. Trobem el cannàbis i els seus derivats que serien la marihuana i el haixix i els al·lucinògens. El haixix és la droga il·legal més consumida a Espanya. El seu consum produeix efectes com sensació d'eufòria, dissipació, relaxació muscular, pèrdua de memòria, gana, entre d'altres, segons la qualitat i la varietat utilitzada (Garín, T. 2012, p.32).

La família dels al·lucinògens inclou substàncies naturals i compostos sintètics. En aquest grup tenim la família de les solanàcies (belladona, estramoni), l'LSD, la mescalina que es troba en el peiot i la psilocibina. Una altra substància d'aquest grup especialment coneguda és l'èxtasi o MDMA.

- Caracterització de les persones amb patologia dual

En relació a la caracterització de la persona amb patologia dual destacar que segons la Confederació Española d'Agrupacions de Familiars i Persones amb Malaltia Mental (FEAFES³) hi ha un seguit de característiques a tenir en compte sobre les persones amb patologia dual i que serveixen per evidenciar i identificar aquest col·lectiu.

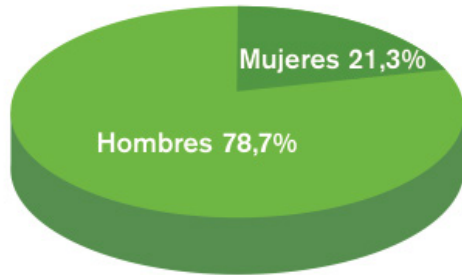
- Existeix una alta concurrència entre trastorn mental i trastorn per abús de substàncies tòxiques.
- Falta de consciència de la malaltia. Dificultat per assumir i/o comunicar que té addiccions.
- Tendència a identificar-se només amb un dels dos rols (drogodependència o trastorn mental)
- Acudeixen més als serveis d'urgències i requereixen més d'hospitalitzacions psiquiàtriques.
- Aquestes persones manifesten una sensació de no encaixar en els recursos.
- Alt índex de fracàs en les intervencions anteriors. Presenten major dificultat d'adherència al tractament i més possibilitats de recaiguda.
- Són persones més vulnerables a l'hora d'afrontar determinades dificultats i els factors estressants acostumen a afectar-los greument.
- Existeixen majors taxes de desocupació i exclusió social.

A més, destacar que l'any 2013 FEAFES va atendre 1755 persones amb patologia dual de les quals 1381 eren homes i 374 dones representant el 78,7% i 21,3 respectivament.

³ Tal i com es pot consultar a la web <https://consaludmental.org/>

3. MARC TEÒRIC

3.2. Modernitat, adolescència i patologia dual

Género de las personas atendidas con patologia dual

1 El nº de respuestas es superior al nº de casos por ser una respuesta múltiple.

Figura 2. Gènere de les persones ateses amb patologia dual. Font: FEAFES.

La població atesa es situa principalment en la franja d'edat que va dels 20 als 40 anys. El 92,6% són d'origen espanyol i el 7,4 estranger.

Pel que fa al tipus de trastorn mental, més de la meitat (948) tenen esquizofrènia mentre que el segon diagnòstic més freqüent és el trastorn límit de personalitat amb 379 persones seguit de trastorns de la personalitat amb 253 persones.

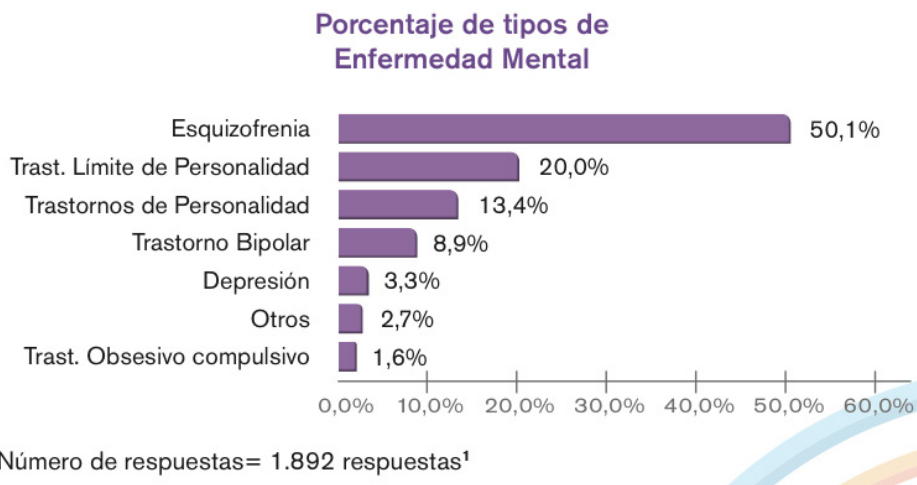

Figura 3. Percentatge de tipus de malaltia mental. Font: FEAFES.

Pel que respecta a les substàncies tòxiques consumides sobresurt el consum de marihuana (30,2%), policonsum (28,6%) i hachís (18,7%).

3. MARC TEÒRIC

3.2. Modernitat, adolescència i patologia dual

Número de respuestas= 2.998 respuestas¹

¹ El n° de respuestas es superior al n° de casos por ser una respuesta múltiple.

Figura 4. Substàncies consumides per persones amb patologia dual. Font: FEAFES.

- Intervenció de la patologia dual

En relació a la intervenció de la patologia dual dir que segons FEAFES hi ha diferents models de tractament. Per una banda trobem el seqüencial que és el més freqüent i es caracteritza perquè la intervenció comença en un recurs (salut mental o addiccions) i posteriorment es continua en l'altre. El segon és el paral·lel, el qual es caracteritza per un tractament simultani en el temps en el qual la persona assisteix a dos recursos per treballar per una banda les addiccions i, per l'altra, la part de salut mental. I, finalment, trobem el model de tractament integrat que es caracteritza per una intervenció unificada la qual té en compte les necessitats de la persona. Un sol equip combina els elements terapèutics d'ambdues xarxes. Es planteja un tractament integral, estructurat i prolongat en el temps. Segons FEAFES aquest model és l'ideal tot i que està condicionat a les possibilitats que tingui cada recurs i la seva efectivitat dependrà del grau de coordinació entre les diferents xarxes.

La intervenció de les persones amb patologia dual presenta reiterats fracassos en la seva recuperació associats a la falta de motivació, derivació constant entre diferents dispositius, abandonament dels tractaments, etc. Tal i com expliquen des de FEAFES l'ideal sobre l'origen de partida de la intervenció recau en la presa de consciència de la persona d'ambdues patologies. És per aquest motiu que s'indica als professionals i familiars que segueixin unes línies determinades d'actuació per tal que hi hagi un canvi en la persona i millori la seva salut i el seu benestar integral. Les indicacions són les següents:

3. MARC TEÒRIC

3.3. Benestar holístic atribuït a la persona

- Afavorir l'adherència al tractament integral fomentant la creació de vincles terapèutics estables i consensuats tot creant un clima de confiança.
- Propiciar l'acompanyament durant tot el procés de recuperació establint intervencions adaptades a cada situació sent flexible i no establint normes rígides.
- Disenyar plans individualitzats d'intervenció ajustats a les necessitats.
- Transmetre a les persones amb patologia dual que el tractament integral és un procés a mig-llarg plaç, reajustant d'aquesta manera les seves expectatives.
- Establir objectius concrets a curt plaç per evitar la frustració i afavorir la motivació.
- Promoure que la persona amb patologia dual assumeixi progressivament responsabilitats en el seu procés de canvi tot afavorint un empoderament.
- Explicar les conseqüències del consum de substàncies en el tractament i la possible interferència amb la medicació.
- Establir protocols d'intervenció entre les dues xarxes d'intervenció.

La situació d'incertesa o modernitat líquida que Bauman (2003) ens defineix a la seva obra, i descrita en l'apartat anterior, provoca en aquests adolescents un sentiment d'inseguretat i desorientació davant de tot allò que els envolta i dificultant la recerca de la felicitat o realització. És a dir, com hem dit anteriorment la confecció d'aquesta nova identitat que caracteritza l'adolescència implica un realisme davant la visió del món adult. Un món adult on els diners prenen un paper transcendental i, on les relacions socials estan en crisi com a conseqüència del fet que els valors també ho estiguin Royo (2008). Tal i com afirma Seligman (2003) *els diners no es correlacionen amb la felicitat, ni amb l'edat, la intel·ligència o les religions i sí amb la qualitat de les relacions que se sostenen*. Moltes vegades aquests joves usen les drogues de forma recreativa per tal d'evadir-se del món que els rodeja i els oprimeix.

El capitalisme, la globalització i la transculturalització també són factors molt importants a tenir en compte. Per una banda, sembla que el moviment rastafari, amb el cantant Bob Marley com a icona, colpeja amb força la cultura occidental. Les mateixes associacions cannàbiques, com per exemple la MACA a Barcelona, o growshops estan explotant aquest mercat que té com a principals objectius els adolescents. Per altra banda, per internet podem comprar drogues de síntesi que encara no estan il·legalitzades o estris per produir-ne. Tot això configura un marc bastant ampli on l'adolescent pot maniobrar lliurement sense tenir-ne massa informació.

3.3. Benestar holístic atribuït a la persona

El concepte de benestar no és quelcom nou, és a dir, ja des de temps immemorials la humanitat hi ha pensat i l'ha buscat. Es fa difícil definir un concepte tan ampli i subjectiu com és aquest, i enormement complex el fet d'acotar-lo. És per aquest motiu que en aquest apartat s'esmenten altres conceptes afins com són la qualitat de vida i la felicitat per tal que sigui més fàcil la seva comprensió.

A continuació es definirà el concepte de benestar des d'una vessant psicologia, tot seguit social i, finalment, humanista que és des de la qual s'emmarca aquest treball. A més, és pretén donar un caire espiritual a aquest concepte definit amb l'objectiu de fer un posicionament clar sobre les relacions directes amb el benestar.

3. MARC TEÒRIC

3.3. Benestar holístic atribuït a la persona

3.3.1. Concepció psicològica del benestar

Aristòtil creia que la felicitat és el valor final, suficient en sí mateix, finalitat del camí en el transcurs vital de l'ésser humà. Final en tant en quant tot el demès no és més que un mitjà per assolir-la, i suficient perquè una vegada aconseguida res més és desitjable.

Aquesta concepció tal i com explica Garcia (2002) ha anat evolucionant donant pas a un vocabulari psicològic més operatiu de “benestar personal o “satisfacció per la vida”. Wilson (1967) al fer un estudi sobre les variables i característiques personals vinculades a la felicitat va concloure que:

La persona feliz se muestra como una persona joven, saludable, con una buena educación, bien remunerada, extravertida, optimista, libre de preocupaciones, religiosa, casada, con una alta autoestima, una gran moral del trabajo, aspiraciones modestas, de uno u otro sexo y con una inteligencia de amplio alcance.

Segons Veenhoven (1994) la “qualitat de vida” denota dos significats. Per una banda, la presència de condicions considerades necessàries per una bona vida i, per l'altra, la pràctica del viure bé com a tal.

Segons Diener i Diener (1995) les concepcions de benestar subjectiu es poden agrupar entorn a tres categories. En la primera es descriu el benestar com la valoració de l'individu de la seva pròpia vida en termes positius. En la segona s'incideix en la preponderància dels sentiments o afectes positius sobre els negatius. I, finalment, la tercera es troba a prop de plantejaments filosòfics i religiosos en els quals es considera com una virtut o gràcia, és a dir, una qualitat desitjable a la qual només es pot aspirar portant una vida virtuosa qualificada com a tal des d'un particular sistema de valors.

Una altra concepció és la de Graff (1967) la qual apunta que el benestar és quelcom en certa manera identificable com un estat d'ànim i que els elements del benestar són estats de consciència. D'aquesta manera veiem com en un principi són els factors immaterials els que afecten al benestar tot i que també hi ha una determinada relació entre els factors immaterials i els materials, com a mínim en les societats mínimament desenvolupades econòmicament.

Garcia (2002) en el seu treball estableix les variables que influeixen en el benestar subjectiu d'una persona. Segons ell una possible classificació, sense ser exhaustiva, avarca la major part de variables vinculades al benestar subjectiu. Considera categories com salut; variables sociodemogràfiques (edat, gènere, estat civil, nivell educatiu, ingressos); característiques individuals (personalitat, autoestima) variables comportamentals i aconteixements vitals.

Tal i com s'observa, tan en la concepció de Diener i Diener (1995) com en la de Graff (1967) es corre el risc de dibuixar la imatge d'un subjecte aïllat del medi. En paraules de Blanco i Díaz (2005) un subjecte suspès al buit del qual la seva satisfacció general, felicitat i el seu creixement personal es produeixen al marge de les condicions en les que es desenvolupa la seva existència.

3. MARC TEÒRIC

3.3. Benestar holístic atribuït a la persona

Allardt (1996) defensa una posició que permet una consideració més completa de les condicions necessàries per al desenvolupament humà. El seu enfocament sobre les necessitats bàsiques es concentra en les condicions sense les quals els éssers humans no poden sobreviure, evitar la misèria, relacionar-se amb altres persones i evitar l'aïllament. Tenir (condicions necessàries per la supervivència), estimar (necessitat de relacionar-se amb altres persones i de formar identitats socials), i ser (necessitat d'integrar-se a la societat i viure en harmonia amb la naturalesa). Així doncs, tal i com afirma Casas (1996) trobem el benestar lligat a necessitats socials, problemes i aspiracions col·lectives.

3.3.2. Concepció benestar social

Arribats a aquest punt Blanco i Díaz (2005) reivindiquen i inscriuen dins d'aquest marc la proposta de benestar social referint-se a la necessitat de prendre en consideració el que és individual i el que és social, el món donat i el món intersubjectivament construït, la naturalesa i la història. El benestar social es “la valoració que fem de les circumstàncies i el funcionament dins de la societat” (Keyes, 1998, p.122). Segons Blanco i Díaz (2005) està composta de cinc dimensions.

Integració social que Keyes (1998) defineix com l'avaluació de la qualitat de les relacions que mantenim amb la societat i la comunitat. Acceptació social des del punt de vista de que és imprescindible estar i sentir-se pertinent a un grup, a una comunitat. Contribució social, és a dir, “que s'és un membre vital de la societat, que es té quelcom útil que oferir al món (Keyes, 1998, p.122). Actualització social, dimensió centrada en la concepció que la societat i les institucions que la conformen són ens dinàmics, es mouen en una determinada direcció a fi d'aconseguir metes i objectius dels quals podem beneficiar-nos. Finalment, trobem la coherència social que Keyes (1998) defineix com la percepció de la qualitat, organització i funcionament del món social, i que inclou la preocupació per assabentar-se del que passa al món.

3.3.3 Concepció humanista del benestar

Per altra banda, subratllar la visió que té el psicòleg humanista Carl Rogers entorn a l'univers i que, implícitament, guarda relació amb el concepte de benestar que s'està tractant en aquest apartat.

Segons Rogers (1987) l'univers tendeix permanentment a un ordre creixent i una complexa capacitat d'interrelació que rep el nom de tendència mòrfica. L'enfoc personalitzat està sustentat en la confiança bàsica en els éssers humans i tots els organismes per la tendència entre ells d'una tendència actualitzadora a partir de la qual l'organisme o la persona, en el nostre cas, avança cap a la seva pròpia realització, autoregulació i independència del control extern. A més, Rogers (1987) afegeix que aquesta tendència és selectiva i direccional i, per tant constructiva.

Di Caprio (1989) diu que aquesta tendència actualitzadora sorgeix malgrat que les condicions siguin adverses però que s'expressa de millor forma en la mesura que l'organisme i l'ambient està amb harmonia i, conseqüentment, l'organisme s'enriqueix i satisfà les seves potencialitats. En els éssers humans destaquen el potencial de desen-

3. MARC TEÒRIC

3.3. Benestar holístic atribuït a la persona

volupament del jo com a desig d'establir la nostra identitat o conservar el nostre propi amor. Di Caprio (1989) subratlla la importància de la realització del jo com a principal font de motivació junt amb les necessitats de l'organisme i les condicions de l'ambient. Segons l'autor el desenvolupament del jo cada vegada imposa més els seus requeriments de motivació contribuint en el benestar de la persona.

Tornant a Rogers (1987) les persones que aconseguen manifestar de manera més adequada la tendència actualitzadora, descrita anteriorment, desenvolupen una major autocomprensió, una major confiança en sí mateixos i una major habilitat per escollir la seva conducta. Aprenen d'una manera més significativa i disposen de major llibertat per ser i arribar a ser.

Ontològicament parlant, aquest autor afirma que el desenvolupament de la persona és integral i es produeix durant tota la vida de la mateixa manera que ho fa la seva identitat. Quan parla de la persona, en aquest sentit, no només es refereix a l'intel·lecte o a l'aprenentatge d'aquesta sinó que va més enllà i entén que allò que engloba tots els estrats d'un subjecte és l'ésser. Efectivament és aquest el que supera els límits, el que té una capacitat per formar-se i actualitzar-se tant gran que pot creuar les fronteres que la ment posa. Quan Rogers (1987) parla d'ésser fa referència a la part emocional, cognitiva, espiritual, etc. de la persona i, per tant, el seu conjunt i la seva globalitat. Creu que quan s'ha de facilitar un procés aquest s'ha d'observar des d'aquestes ulleres més aviat panoràmiques. Serà d'aquesta manera com podrem superar els estigmes i les etiquetes i arribar fins a la veritable persona, el que veritablement és.

Per altra banda, l'autor creu que l'home és digne de confiança (Rogers, 1980, pp.100). Aquesta visió és molt semblant a la de Rousseau (1762), que queda patent en la seva màxima: l'home és bo per naturalesa. Observem com els dos autors tenen una visió positiva de l'ésser humà a diferència d'altres com Hobbes (1651) que creien que l'home és un llop per l'home, amb totes les conseqüències que aquest plantejament implica. A nivell pràctic aquesta concepció té unes implicacions clares i positives ja que el que ens diu és que la persona pot dirigir les seves problemàtiques i el professional el que fa es confiar en les seves qualitats i virtuts.

A més, aquest autor ressalta la importància del fet d'estimar com un element de benestar i que, com s'observa, està en consonància amb el concepte de benestar social descrit anteriorment. *Cuando una persona se siente amada apreciativamente, no de un modo posesivo, se realiza y desarrolla su propio ser. El que ama de una manera no posesiva, se enriquece a sí mismo* (Rogers, C. 1980, p.28).

3.3.4. Benestar i espiritualitat

Finalment, per concloure aquest apartat sobre el benestar també es vol posar l'accent en una vessant espiritual de la persona. Des del marc d'aquest treball s'entén que sense aquesta mirada holística del benestar, tal com diu Rogers (1987) seria impossible comprendre l'essència de l'ésser humà i assolir un benestar complet. En aquest sentit, i fent referència al treball que ens ocupa, convergeixen les possibles aportacions del surf en relació a la realització de l'espiritualitat de la persona, entesa com un creixement, coneixement i connexió amb un mateix.

3. MARC TEÒRIC

3.3. Benestar holístic atribuït a la persona

Bron Taylor⁴ és un dels autors de referència i investigadors sobre el binomi natura i espiritualitat. Autor del llibre *Dark Green Religion: Nature Spirituality and the Planetary Future* (2010) parla de la important relació entre espiritualitat i natura. A més, ha escrit diversos articles que relacionen el surf amb una vessant espiritual com a conseqüència de la pràctica en si i el mar com a context on es desenvolupa. És surfista des de la seva joventut i professor de la universitat de Florida en matèria de religió i ecologia, entre d'altres.

En l'article *Surfing into Spirituality and a New, Aquatic Nature Religion* (2007) Bron Taylor exposa quina ha sigut la mística del surf i la relació amb les creences hawaianes i Polinèsies en els seus orígens i l'evolució que ha tingut aquesta vessant fins l'actualitat. La major part d'aquestes aportacions ja han quedat referenciades en l'apartat d'història i cultura del surf.

Els rituals que es relacionen amb el surf incloïen sacrificis, sovint de taules de surf reals o de maquetes en fogueres, i pregaries per invocar onades que tenen a veure amb rituals polinèsis o hawaïans. D'aquí s'extreu la idea que l'home ha de ser respectuós i proper amb la natura tot convivint-hi en harmonia i no pas dominant-la com ha pretès l'home occidental sota el pretext de la modernització.

Bauman (2004) afirma que la societat moderna creu que el món es maniobrable i demanda ser maniobrat en tant en quant s'ha refet en la mesura de la comprensió humana. A més, afirma que Francis Bacon entenia que la naturalesa per ser governada ha de ser obeïda i que aquesta no era una crida a la humilitat sinó al desafiament, amb les nefastes conseqüències que aquesta actitud està provocant actualment en el medi ambient.

Per altra banda, Taylor (2007) identifica explícitament, en diferents moments de la seva obra, Déu amb natura, de la mateixa manera que ho feu Blake anys anteriors. Per ell, el surf ha nascut davant la necessitat de crear un vincle espiritual amb la mare naturalesa, com ell l'anomena, i una possibilitat per trobar-se a un mateix tot sentint quina és la raó de ser d'ella. Malgrat això, aquesta connotació espiritual, que en els seus orígens hi era tant present i que en l'actualitat s'està dissolent fruit del marketing i la globalització actual, l'autor afirma que és impossible que es perdi. Les diferents societats que han anat adoptant les pràctiques del surf i reflecteixen els patrons propis i valors de cada una d'aquestes societats i cultures que l'han acollit. A Austràlia, per exemple, és quelcom sexista i violent, afirma l'autor. Tot i això l'essència no es pot perdre perquè és intrínsec a l'activitat del surf i al final estàs tu i el mar amb connexió i sinèrgia amb l'onada.

Tot són ones a l'univers, l'espai i la matèria estan carregats d'energia. Com ecos de batecs de cor de l'ésser absolut les ones donen expressió a la voluntat divina. Passen a través de tot, de l'acer, de la pedra de la carn, de la sang i de l'aigua i de l'aire i de l'espai (Taylor, B. 2007, p.937).

⁴ Per buscar més informació sobre l'autor consultar la seva web <http://www.brontaylor.com/>

3. MARC TEÒRIC

3.3. Benestar holístic atribuït a la persona

Per Taylor (2007) la natura és un medi poderós, transformatiu, curador i sagrat, entenent el surf com una forma de jugar amb les forces i els esperits de la naturalesa i una forma de desenvolupar un sentiment de pertinença a ella i a la comunitat. A més, continua dient que escriure i pensar sobre el surf retorna a l'experiència d'onejar onades com un centre sensorial de la pràctica i que aquesta fa el que la majoria de religions fan, que és transformar la consciència i facilitar el desenvolupament d'un mateix autèntic i despert. Diu que onejar una onada és apropar-se a un estat de zen.

Taylor (2007) comparteix el concepte de *flow* que Csikszentmihalyi (1990) encunyà i que entén que succeeix quan el cos o la ment d'una persona estan estirats fins a fora dels seus límits en un esforç voluntari per aconseguir una repte difícil i valuós. Segons aquest últim autor representa un estat de compromís amb una matèria a través de la qual res més importa i que és una experiència tant plaent que les persones realitzarien encara que el cost fos molt elevat.

A més, esmentar que l'ànima dels surfistes o *soul surfers* com l'anomena Taylor (2007) articulen la pau i la equanimitat quan es troben sols a l'oceà. Anant més enllà l'autor expressa la idea que la construcció del *surfing* és com un zen o si més no, una manera d'apropar-s'hi.

Per altra banda, el mateix autor afirma que aquest zen *surfing* que s'ha popularitzat en els últims temps no té a veure amb l'assoliment de fites sinó amb l'equilibri i la unitat. Unitat de les teves energies amb les energies de les forces de la natura i el mar amb les quals t'uneixes. Ressalta la idea de viure amb consciència el moment present durant el procés. Viure el moment s'entén com que porta pau, objectius i saviesa. Representa un moment de consciència plena de sensacions. Aquesta idea és compartida per Tolle (1997) quan destaca la importància de viure conscientment el moment present i deslliurar-se de pensaments del passat o projeccions sobre el futur per tal d'assolir una pau interior i un benestar.

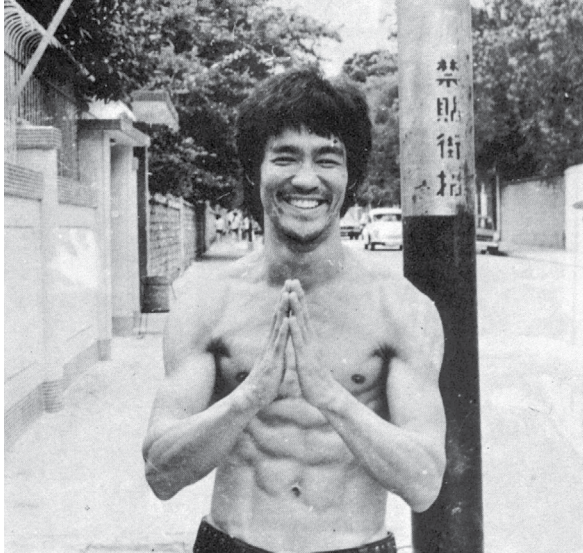
Amb la voluntat de complementar aquestes idees, penso que la filosofia de Bruce Lee⁵ expressa també aquesta voluntat d'autoconeixement i superació d'un mateix que vull transmetre en aquest treball i que queda recollida en la màxima *be water my friend*. Sigues aigua i adapta't a la forma i al context en el que et trobes en el moment actual. Un principi d'adaptació que concorda amb el principi d'actualització de Rogers (1987).

Si te acostumbras a poner límites a lo que haces, físicamente o a cualquier otro nivel, se proyectará al resto de tu vida. Se propagará en tu trabajo, en tu moral, en tu ser en general. No hay límites. Hay fases, pero no debes quedarte estancado en ellas, hay que sobrepasarlas. El hombre debe constantemente superar sus niveles. No te encasilles en una forma, adáptate y crea la tuya propia y déjala crecer, sé como el agua. Vacía tu mente, libérate de las formas, como el agua. Pon agua en una taza y será la taza. Pon agua en una botella y será la botella. Pon agua en una tetera y será la tetera. El agua puede fluir o puede golpear. Sé agua, amigo!

⁵ Les aportacions teòriques que surten en aquest apartat de Bruce Lee surten recollides en el documental la filosofia de Bruce Lee <https://www.youtube.com/watch?v=-CK-lx-IBsqo>.

3. MARC TEÒRIC

3.3. Benestar holístic atribuït a la persona

Il·lustració 4. "Bruce Lee".
Font: Brucelaiyung.blogspot.com

A més trobo interessant esmentar la concepció de consciència i esperit que tenia d'aquest gran mestre d'arts marciais.

La consciencia se da sin elección, sin pretensión, sin ansiedad; en este estado de la mente existe la percepción. Conocerse a si mismo es estudiarse a si mismo en acción con otra persona. La consciencia no tiene frontera; es una entrega de todo tu ser, sin exclusión. El espíritu es sin duda el agente controlador de nuestra existencia. La acción es nuestra relación con todo. La percepción corporal sugiere una relación armoniosa del cuerpo y de espíritu, ambos inseparables.

Per altra banda, segons el mestre zen Deshimaru Taisen hem de descobrir realment quin és la nostra pròpia naturalesa original i despertar del somni de l'ego adormit, com ell l'anomena, per tal d'assolir la més alta i total consciència de l'ànima. Aquest autor no és l'únic que parla sobre aquest tema, tan Tolle (1997) com Chopra (1996) expressen la necessitat de transcendir l'ego de la persona.

Segons Herrigel (1948) el mestre Deshimaru Taisen afirmava que a la vida hi ha d'haver una pràctica que representi una via o un mètode que equilibri les tendències de la persona, enteses com quelcom desequilibrant, si no és així només desenvoluparem una part de nosaltres mateixos que tendirà a una crisi personal. El mestre creia necessari que per tenir una vida plena un mateix ha de saber controlar-se i controlar la unitat cos-esperit així com la vida i la mort. Aquestes pràctiques per practicar el zen podien ser el Judo, el Kendo i el tir en arc entre d'altres. I, per què no, el surf que guarda característiques semblants amb les pràctiques anteriors.

3. MARC TEÒRIC

3.4. Pràctiques socioeducatives que utilitzen el surf com a eina d'intervenció socioeducativa

3.4. Pràctiques socioeducatives que utilitzen el surf com a eina d'intervenció socioeducativa

En el següent es descriuen algunes pràctiques o experiències socioeducatives utilitzen el surf com a eina d'intervenció socioeducativa.

Títol i any del projecte/ l'experiència	Ravalsurf (1998)	Surfavela (1995)	Surfistas por la paz (2005)
On s'ha dut a terme	Barri del Raval de Barcelona i platges de la província de Barcelona	Rio de Janeiro, favela Cantagalo i favela rochina	Surfboards err Gaza, Surf per noies a Gaza, França
Destinatari del projecte, experiència	Joves de 16 a 21 anys	Nens i joves que viuen a faveles	Surfistes d'arreu del món
Continua vigent?	No	si	Si
organisme o persona el promou	Associació per a joves TEB	Ashoka	Surfing4peace
Descripció del projecte o experiència	Ravalsurf pretén potenciar el coneixement d'altres realitats a través de sortides i intercanvis amb altres grups de persones i que estan relacionats amb el mar. Premi de la fundació Josep Sans sobre projectes de medi ambient de la Secretaria General de Joventut (Generalitat de Catalunya).	Fer partícips als nens i joves de les faveles en la comunitat i treure'ls de situacions de risc que poden viure en el seu entorn. Fer surf, classes de surf i tallers de reparació de taules.	Des de l'any 2005 surfistes per la pau ha desenvolupat diverses accions en tot el món per fomentar aquest sentiment d'unitat a través del surf i l'skate
Descripció sobre les contribucions i aportacions. Finalitat	Proporcionar un recurs per a que els i les joves treballin la seva autonomia a través de la pràctica de l'esport.	Integració i inclusió social d'aquests nens i joves a la comunitat	"People who surf together, can live together." - Doc Paskowitz
Links i vincles d'interès	http://blog.ravalnet.org/ravalsurf/ https://www.youtube.com/watch?v=28BEuv4OmXk	https://www.ashoka.org/no-de/3419 http://www.rippingmag.com/surf/surfavela/ (Director: Joaquim Pinto)	http://www.surfing4peace.org/Welcome.html https://www.youtube.com/watch?v=rKHQvYnB3xM

Taula 1: Pràctiques que utilitzen el surf com a eina d'intervenció socioeducativa. Font: elaboració pròpia.

3. MARC TEÒRIC

3.4. Pràctiques socioeducatives que utilitzen el surf com a eina d'intervenció socioeducativa

Títol i any del projecte/ l'experiència	Projecte pilot de surf terapèutic (2016)	Projecte Alto Perú (2007)
On s'ha dut a terme	Platja de la Marina d'aiguadolç a Sitges	Alto Perú i Chorrillos
Destinatari del projecte, experiència	Nens i adolescents amb TEA	Nens, nenes i adolescents de poblacions vulnerables
Continua vigent?	Si, projecte pilot	Si
Organisme o persona el promou	Sitges Surf Club amb EPSI Garraf	Funfación Alto Perú
Descripció del projecte o experiència	Projecte pilot que vol utilitzar el surf, l'entorn, els beneficis del mar i el vincle amb el monitor com a teràpia alternativa en nens amb autisme. En un futur es vol treballar en l'aspecte de la inclusió	Educar els nens, nenes i adolescents en situacions vulnerables a través de l'esport i el surf.
Descripció sobre les contribucions i aportacions. Finalitat	Al estar en una fase inicial el projecte encara no s'ha pogut avaluar. Tot i així algunes de les aportacions principals que s'estan veient és que el medi fa que els nens responguin d'altres maneres afavorint la comunicació, l'equilibri i la psicomotricitat entre d'altres	Desenvolupar competències i valors en relació a ells mateixos i als demés. "El deporte tiene el poder de transformar el mundo. Tiene el poder de inspirar, de unir gente como pocas otras cosas...Tiene más capacidad que los gobiernos de derribar barreras sociales" Nelson Mandela
Links i vincles d'interès	http://www.eixdiari.cat/societat/doc/63146/el-surf-com-a-terapia-per-a-infants-i-adolescents-autistes-a-sitges.html	http://proyectoaltoperu.tumblr.com/ (documental) Facebook: Alto Peru

Taula 2: Pràctiques que utilitzen el surf com a eina d'intervenció socioeducativa.
Font: elaboració pròpia.

Logotips dels projectes esmentats:

Surfistas por la paz (2005)

4.METODOLOGIA

4. METODOLOGIA

4.1 Paradigma de la recerca

El següent apartat consta de tres blocs. El primer guarda relació amb el paradigma de la recerca sobre el qual s'ha dut a terme la investigació. El segon descriu les fases de tot el procés d'elaboració del Treball Final de Grau i, finalment, en l'últim s'exposa quina ha sigut la ètica de la recerca.

4.1. Paradigma de la recerca

En l'apartat de finalitat i objectius del Treball Final de Grau s'ha presentat la finalitat de la recerca que és visibilitzar i sistematitzar les potencialitats del surf com a eina generadora de canvi i benestar en la intervenció socioeducativa de joves amb patologia dual. Això es treballa a partir de la creença que les interpretacions subjectives dels participants són constituents de ciència. La qual cosa ens situa dins d'un paradigma comprensiu interpretatiu (Solà, S. p.238). Thomas S. Khun (1962) defineix paradigma com a un conjunt de realitzacions científiques universalment reconegudes que durant un cert temps proporcionen models de problemes i llurs solucions a la comunitat científica. Solà (2009) fa la següent caracterització del paradigma comprensiu interpretatiu:

La realitat social concebuda en aquest paradigma es caracteritza per posseir una estructura intrínsecament significativa; la societat només és real en la manera que els seus membres la defineixen com a tal. El paradigma interpretatiu, contràriament al positivista, es veu a l'interior de la vida social, però és incapaç de transcendir-la o de dirigir-la. Comprensió, significat i acció esdevenen les paraules clau d'aquesta racionalitat científica (Solà, S. p.239).

Per tant, el que es pretén és comprendre aquesta realitat i interpretar-la tot analitzant els elements que estan interrelacionats en aquesta. Dir que s'han recollit dades de caràcter quantitatiu i qualitatiu tot combinant-les entre elles. Afegir que el que es pretén és donar una especial rellevància a tota la informació qualitativa que es recull en el treball per tal de copsar les percepcions i vivències de les persones que estan en aquests contextos ja sigui de surf o de patologia dual. Finalment, esmentar el valor de la triangulació de les dades recollides al llarg de la recerca. Triangulació per part dels diferents tipus d'instruments o tècniques de recollida d'informació, triangulació de les diferents veus dels informants i la meua pròpia, i, finalment, triangulació entre teoria i pràctica.

4. METODOLOGIA

4.2. Disseny de la recerca

4.2. Disseny de la recerca

En aquest apartat es presenta el procés de recerca dut a terme i que es troba estructurat a través d'un seguit de fases. Un procés que tot i presentar-se en aquest format no ha estat lineal sinó que s'ha anat retroalimentant entre si. El següent quadre il·lustra els diferents moments de la investigació així com les tasques que s'han dut a terme en cada una d'elles. Tot seguit s'explica detalladament de quina forma s'han concretat totes elles.

Fases	Tasques
1. Definició del problema	Definir motivacions que em movien
	Definir i acotar el problema
2. Fonamentació teòrica	Cercar les paraules clau
	Cercar bibliogràfica
	redactar
3. Instruments de recollida de dades	Buscar projectes o pràctiques que utilitzin el surf com a eina socioeducativa
	Recollir informació a partir d'entrevistes
	Recollir informació a partir de qüestionaris
4. Anàlisi de la informació	Recollir les aportacions i experiència personal
	Triangulació de la informació
5. Presentació de les dades	Selecció cites més rellevants
	Redacció
	Definició línies d'actuació

Taula 2: Quadre de fases i tasques de la recerca. Font: elaboració pròpia.

4.2.1. Fase 1: Definició del problema

La idea d'escollir el surf com a tema per elaborar el Treball Final de Grau va sorgir davant la voluntat de fer un treball amb un sentit personal i engrescador. El fet d'investigar i aprendre sobre una temàtica que és també una afició a nivell personal, com és el surf, fou una **motivació clau** per fer aquesta elecció. Per altra banda, dir que l'investigador ha estat en contacte des de fa anys amb un centre de patologia dual tot veient les dinàmiques i activitats que s'hi duen a terme. Sumat al fet que des de fa un parell d'anys que està aprenent a surfear, dir que ha pogut sentir en la seva pell les sensacions de benestar que aquesta pràctica ofereix al estar en contacte amb el mar. És així com s'adona que les característiques d'aquesta pràctica poden contribuir a esdevenir una eina d'intervenció. Així doncs, es procedeix **definir i acotar el problema** a investigar. És d'aquesta manera que neix la innovadora idea, i alhora problema a investigar en el marc del TFG, d'utilitzar el surf com una eina d'intervenció socioeducativa per a joves amb patologia dual.

4. METODOLOGIA

4.2. Disseny de la recerca

4.2.2. Fase 2: Fonamentació teòrica

En aquesta fase de la investigació el que es pretén és establir **els conceptes o paraules claus** a partir dels quals fer la recerca bibliogràfica i el marc teòric. Aquests conceptes claus són: surf, modernitat, benestar i modernitat si bé és cert que dins de cada un d'ells hi pot haver algun concepte més a definir i investigar. A priori, aquests conceptes claus eren molt amplis i, per tant, hi va haver la necessitat d'acotar-los per tal que aquesta amplitud no dificultés en excés el procés de conceptualització.

La revisió bibliogràfica s'ha fet a partir de llibres extrets de la biblioteca especialitzats en surf, i la resta de materials són extrets de bases de dades com dialnet. El llibre de Gregory Maubé titulat surf: vivir el deporte ha sigut clau per fer aquest apartat específic sobre la temàtica.

Per altra banda, en el subapartat de surf i espiritualitat Bron Taylor ha estat un autor clau a l'hora de lligar el surf, la natura i l'espiritualitat. Aquest autor només ha publicat en anglès i per tant, ha esdevingut un obstacle a superar. Pel que respecta al procés de la recerca bibliogràfica dir que s'han tingut dificultats per localitzar fonts bibliogràfiques relatives a la història del surf i que, a més, moltes estaven escrites en un altre idioma. També s'ha servit de documentals i pel·lícules (recollides en l'apartat altres materials d'interés) per tal d'empapar-se sobre la temàtica i extreure més informació.

Arribats a aquest punt es va procedir a **redactar** el marc teòric del treball a partir de la informació obtinguda fruit de l'exhaustiva cerca bibliogràfica que tenia com a punt de partida les diferents paraules claus. A més, s'ha investigat i fet una recerca exhaustiva sobre quins **projectes** existien que utilitzessin el surf per treballar amb persones i, concretament, amb persones amb risc d'exclusió social. Les que surten, i que serveixen com a antecedents per veure què s'ha fet fins al moment en matèria de surf, s'han cercat per internet i a partir del director d'una de les escoles de surf que he entrevistat.

4.2.3. Fase 3: Instruments de recollida de dades

En aquest apartat de recollida de dades s'exposaran les característiques principals de la metodologia a partir de quins són els instruments de recollida de dades. Per cada instrument s'explicarà la tècnica utilitzada tot caracteritzant la mostra i les dimensions que s'han tingut en compte. Per tal d'accedir a la informació necessària per fer la investigació es va plantejar, en el seu moment, que el més escaient era dissenyar dos instruments de recollida de dades com són l'entrevista de cara als professionals, i els qüestionaris de cara als joves amb patologia dual.

Pel que fa a l'**entrevista** s'elaboraren dos guions diferents, adjuntats als annexes, per realitzar a dues persones que treballen en l'àmbit socioeducatiu amb joves amb patologia dual, i dues a directores d'escoles de surf de Catalunya. El que es cercava era que les entrevistes es complementessin entre elles tot buscant la màxima informació en relació als conceptes claus esmentats en l'apartat anterior. També en el seu moment es va decidir que l'entrevista era la millor tècnica de recollida d'informació de cara als professionals perquè representava quelcom semiobert donant una llibertat d'expressió i diàleg important.

4. METODOLOGIA

4.2. Disseny de la recerca

El que es volia aconseguir amb la realització de les entrevistes era recollir informació en relació a unes dimensions determinades, però sense condicionar excessivament el fil de la conversa per tal que els subjectes participants poguessin abordar les temàtiques que els semblessin més interessants en relació a aquestes dimensions, és a dir, allò que creguessin més valuós d'explicar en relació a la seva experiència. Segons Del Rincón (1997) existeixen diferents modalitats d'entrevistes que responen a diferents objectius. Pel que fa al grau d'estructuració, les dues entrevistes se situen en la modalitat semi-estructurada, i pel que fa al grau de direcció, en la modalitat dirigida. En relació al mostreig aquest s'anomena opinàtic ja que el que es pretén no és que la mostra sigui representativa del tema investigat si no que es busca tenir accés als informants clau que es considera que proporcionaran informació rellevant.

La següent taula mostra les característiques dels informants, relatius a l'entrevista, a partir de les quals es considera que la informació expressada té un valor. A més, s'especifiquen les dimensions tractades en les entrevistes i queda especificada la data i el lloc de realització d'aquestes.

Informant	Característiques	Dimensions
Educadora i directora recurs (diumenge 8 de maig a Barcelona)	Realitza les funcions d'educadora i directora d'un recurs terapèutic amb joves amb patologia dual des de fa 14 anys.	<ul style="list-style-type: none">○ Caracterització patologia dual.○ Caracterització adolescència actualitat.○ Definició del benestar.○ Aportacions de l'esport, el mar i el surf en aquest col·lectiu.
Psicòloga (dimarts 10 de maig a Barcelona)	Realitza les funcions de psicòloga en un centre terapèutic des de fa més de 7 anys coordinant dinàmiques psicopedagògiques i socioeducatives.	
Director 1 (divendres 3 de juny a Sabadell.)	Surfista des de fa més de 20 anys i director de la primera escola de surf que es va crear a Catalunya ara fa 14 anys.	<ul style="list-style-type: none">○ Aportacions i valors del surf.○ Què aporta el mar a nivell personal.○ Concepció de benestar.○ Aprenentatges que vol transmetre en les seves classes.○ El surf com a eina d'intervenció amb joves.
Director 2 (Diumenge 22 de maig a un poble de la comarca del Baix Empordà)	Surfista des de fa 12 anys i director d'una escola de surf.	

Taula 3: Caracterització informants entrevista i dimensions treballades. Font: elaboració pròpia.

Pel que fa a l'elaboració dels **qüestionaris** es va creure que era molt important donar veu als mateixos joves amb patologia dual ja que serien ells els destinataris d'un projecte que pugui sortir de la justificació d'aquest treball. A part, aquests representen els informants clau els quals més s'ha d'escollar i tenir en compte.

4. METODOLOGIA

4.2. Disseny de la recerca

Es va optar per realitzar la tècnica del qüestionari de cara als joves amb patologia dual degut a la quantitat de persones als quals es volia posar veu. A l'hora de dissenyar els qüestionaris es va tenir present que les preguntes havien de ser clares i concises i la majoria tancades per tal de poder-lo realitzar en un espai curt de temps ja que si no potser tindrien dificultats per acabar-lo. Tant el guió del qüestionari com els qüestionaris realitzats pels mateixos joves estan adjuntats als annexes.

La següent taula mostra el número d'informants que contesten el qüestionari dissenyat així com les seves característiques que posen en valor les aportacions que puguin fer en relació a les dimensions tractades.

Informant	Característiques	Dimensions
22 joves amb patologia dual (Dimecres 8 de juny al centre terapèutic de Barcelona)	Joves amb patologia dual que porten de 4 mesos fins a 4 anys ingressats al centre terapèutic	Activitats que els han ajudat durant el procés al centre terapèutic Preferències sobre el medi d'aquestes activitats Possibilitats del medi escollit Percepció d'un mateix Coneixença i pràctica del surf Posicionament davant la possibilitat d'incloure el surf dins les activitats del recurs.

Taula 4: Número i caracterització informants qüestionaris i dimensions treballades. Font: elaboració pròpia.

Finalment, es vol posar de manifest la rellevància de l'experiència personal de la persona que condueix la investigació d'aquest Treball Final de Grau ja que es considera que també esdevé un informant que pot complementar la informació obtinguda.

4.2.4 Fase 4: Anàlisi de la informació

Amb l'objectiu de donar sentit a les dades es procedeix a l'anàlisi de la informació obtinguda a partir dels dos instruments de recollida d'informació que s'han dissenyat, tal i com s'ha explicat en l'apartat anterior. S'ha realitzat un buidatge d'aquesta informació tot elaborant unes dimensions i, d'aquestes, es desprenen unes categories a analitzar. Tot seguit s'ha englobat la informació recollida segons els diferents informants per tal de veure quines similituds hi pot haver, o no, i triangular aquestes dades. També s'han seleccionat les cites més rellevants amb l'objectiu de ressaltar la importància d'aquest anàlisi i triangulació de la informació. L'anàlisi de contingut s'ha dut a terme de forma manual i sense utilitzar cap tipus de suport informàtic. En la següent taula veiem quines són les dimensions que es plantegen a priori i les categories analitzades que es desprenen de les preguntes realitzades de les entrevistes i dels qüestionaris. En color verd trobem les preguntes relatives a les entrevistes a les professionals que treballen amb els joves amb patologia dual, mentre que en color blau la dels directors d'escoles de surf.

4. METODOLOGIA

4.2. Disseny de la recerca

DIMENSIÓ	CATEGORIA	PREGUNTES ENTREVISTA	PREGUNTES QÜESTIONARI
Patologia dual	caracterització	Què és la patologia dual, com la conceps i què la definiria?	Identifica en tu quines són, segons el teu criteri, les els teus punts forts i punts febles que tens com a persona.
	definició		
	Adolescència	Com entens l'adolescència i les necessitats que tenen els joves d'avui en dia?	
	Necessitats	Quines necessitats tenen els joves amb patologia dual?	
Intervenció	Tipus d'intervenció	En clau de quina perspectiva treballem amb aquests joves? En quines pràctiques específiques es concreta aquesta perspectiva?	Quines creus que han estat les activitats que t'han ajudat més durant el teu procés i quan de temps portes al centre?
	Esport	Quin tipus d'experiències innovadores coneixes per treballar amb joves amb patologia dual? Coneixes experiències que utilitzin l'esport per treballar amb joves amb patologia dual?	
Mar	Caracterització del medi	Creus que el mar és un bon medi per treballar amb joves amb patologia dual?	Com prefereixes que siguin les activitats? Obertes al medi: Mar/muntanya/altres. Tancades al medi: Aula /centre/altres.
	Possibilitats com a medi d'intervenció	Què representa el mar, quina relació estableixes i què t'aporta?	
	Benestar de la persona	Què entens per benestar atribuït a les persones? Què entens per benestar atribuït a les persones? Penses que el surf pot ser un element d'intervenció socioeducatiu que fomenti el canvi i el benestar dels joves amb patologia dual? Per què?	
Surf	caracterització	Penses que el surf pot ser un element d'intervenció socioeducatiu que fomenti el canvi i el benestar dels joves amb patologia dual? Per què?	Coneixes, saps què és el surf? No/si. Si ho he practicat. Si, però no ho he practicat mai
	Aportacions com a eina socioeducativa	Què és el surf i quins valors t'aporta i/o representa? D'on va sorgir la idea de muntar una escola de surf Com treballes amb les persones que venen a la teva escola? Què els intentes ensenyar o transmetre? Estàs satisfet amb el que has aconseguit fins al moment en relació a l'escola	

Taula 5: Dimensions i categories treballades a partir de les preguntes de les entrevistes i dels qüestionaris. Font: elaboració pròpia.

4. METODOLOGIA

4.2. Disseny de la recerca

4.2.5. Fase 5 Presentació de les dades

Un cop categoritzada tota la informació s'ha procedit a **redactar i lligar** les idees més rellevants sobre cada categoria que representin aportacions destacables en la investigació. Per fer-ho s'ha tingut en compte la veu de tots els informadors, el marc teòric de referència i inclòs la pròpia de l'investigador. A més s'han **contrastat** totes aquestes idees buscant punts de trobada i divergència per tal de, finalment, concloure aquest apartat amb unes idees principals que són fruit de tota la investigació realitzada.

Aquestes idees principals a l'hora serveixen per emmarcar i **definir unes línies d'actuació** de cara a un futur projecte que utilitzi el surf com a eina socioeducativa per joves amb patologia dual. D'aquesta manera es concretarien possibles activitats i un tipus de perspectiva que ja ha anat sortint impregnada al llarg de tot el treball.

4. METODOLOGIA

4.3. Ètica de la recerca

4.3. Ètica de la recerca

Aquest treball s'ha realitzat tenint en compte els aspectes ètics inherents a qualsevol investigació. Tenint en compte el principi d'honestat, presentat al document Codi de bones pràctiques en recerca, publicat per la Universitat de Barcelona (2010, p.4), totes les dades i la informació obtinguda a través de la recerca bibliogràfica està expressada segons els criteris de citació de la 6a Edició de la Normativa APA. D'aquesta manera s'atorga veracitat al marc teòric i es manté fidel a les fonts consultades.

A més, destacar que hi ha hagut la voluntat de redactar aquest treball amb una estructura i un discurs entenedor i clar per tal d'optimitzar-ne la seva comprensió i fer-la accessible a qualsevol altre.

En relació a la part pràctica de la investigació, destacar en primera instància que hi ha hagut un consentiment informat de totes les persones i entitats que han col·laborat en la investigació i l'elaboració dels resultats. En tot moment s'ha procurat preservar la privacitat i confidencialitat de les dades de totes aquelles persones que han participat voluntàriament de la investigació.

Les entrevistes i els qüestionaris han estat realitzats i enregistrats amb l'autorització de cadascun dels informants. Hi ha hagut la voluntat de crear un vincle de confiança, informal deixant espai per tal que la persona pogués respondre a les preguntes amb total llibertat. Finalment, destacar que s'ha volgut distorsionar el mínim possible les dinàmiques del centre terapèutic així com el dia a dia dels i les professionals informants.

5. ANÀLISI I DISCUSSIÓ DELS RESULTATS

5. ANÀLISI I DISCUSSIÓ DE RESULTATS

5.1 Patologia dual

Per realitzar aquest anàlisi i discussió dels resultats aquest bloc està subdividit en quatre subapartats relatius a les quatre categories més rellevants. L'ordre del discurs de l'anàlisi de la informació serà **caracteritzar els joves amb patologia dual (1)** segons l'educadora, la directora i analitzar les necessitats d'aquest col·lectiu segons les professionals esmentades i els propis joves. Definir la **intervenció d'aquest col·lectiu (2)**. Seguidament s'analitzarà **el mar com a medi en si i com a medi educatiu (3)** i, finalment, **el surf (4)** en concret com a eina d'intervenció socioeducativa. Es posarà l'accent en les aportacions relatives al benestar d'aquestes dues últimes categories i, com s'ha dit anteriorment sempre tenint present el marc de referència del treball. concloure s'identificaran les idees claus extretes al llarg de l'anàlisi i s'esmentaran unes possibles línies d'actuació de cara a una implementació d'un hipotètic projecte.

A part, en aquest apartat aprofitaré per fer alguna aportació personal en relació a alguns conceptes o idees que cregui que puc posar en valor dins la meua humil experiència. En els dos anys que estic aprenent a surfear he intentat desenvolupar aquesta activitat de forma conscient i me'n adono del que m'ha transmès i aportat i crec que és important reflectir aquesta passió en aquest apartat a l'hora d'integrar les múltiples veus.

5.1. Patologia dual

Al llarg del treball de camp la **definició** més compartida que s'ha donat entorn al concepte de patologia dual fa referència a la **comorbiditat d'un trastorn psiquiàtric o un trastorn de conducta, que és la majoria de casos, associat també a un trastorn per consum de substàncies**. Es planteja quin dels dos trastorns apareix primer i es causa o conseqüència de l'altre. Diferencia la patologia dual temporal associada a trastorns conductuals i que amb el temps la situació es va normalitzant i desapareix. I la de llarg plaç associada a trastorns psiquiàtrics en la qual s'intensifiquen els consums com una forma d'automedicar-se. **Caracteritza** aquest col·lectiu explicant que es mou en ambients marginals on ningú fa res i, per tant, en ambients on no hi ha cap tipus d'exigència i on no hi ha la possibilitat de fracassar. Conclou que **són persones amb molta por al fracàs i una actitud de no intentar res per evitar la frustració** (entrevista psicòloga, pàgina 2; entrevista directora, pàgina 1).

Segons la directora i educadora del recurs són joves que tenen **la necessitat de sentir-se reconeguts i estimats ja que moltes vegades per la caracterització de la seva patologia són persones que són percebudes com a indesitjables**. A més, també destaca el que no encaixen als llocs on van. **Potser no són límits intel·lectualment sinó que simplement és producte d'aquesta dificultat d'encaix, no? D'expressió, d'encaix de sapiguer intereuctuar amb les normes socials establertes** (entrevista directora, pàgina 2).

Aquesta idea reflecteix l'expressada per FEAFES quan diu que aquestes persones tenen la sensació de no encaixar als recursos on van. Per altra banda, la directora afirma que moltes vegades la família no sap veure quina és la frontera entre la simptomatologia de la seva patologia o el punt d'actitud, de dir és que no em dona la gana, és a dir la frontera entre un poder o no poder a causa de la malaltia (entrevista directora, pàgina 2).

5. ANÀLISI I DISCUSSIÓ DE RESULTATS

5.1 Patologia dual

Per altra banda, la mateixa directora explica que tenen conductes molt disruptives i amb una evolució bastant desfavorable fet que concorda altra vegada amb la visió de FEAFES. En relació a l'evolució d'un jove amb patologia dual la directora conclou que:

Són persones que es deterioren amb molta facilitat, amb molta rapidesa. Perquè bueno, és difícil aturar el consum quan hi ha una disfunció psicològica. Has de treballar en dos fronts. Que penso que els dos són molt cecs de l'altre. No ajuden a veure l'altre (entrevista directora, pàgina 2).

És aquí quan apareix com a destacable la necessitat i la importància de la **comunicació entre el triangle format pels professionals, els joves i els familiars** (entrevista psicòloga, pàgina 2). A més, destaca la importància que aquests joves tinguin adults referents en qui poder parlar sobre el què els hi passa i senten per tal que es sentin entesos i es pugui gestionar els dubtes o situacions que els neguitegen. Parla de la necessitat de **crear vincles de confiança**. Aquesta idea es situa en la mateixa línia que de la directora del paràgraf anterior i alhora amb un dels aspectes idonis sobre del tipus d'intervenció d'aquest col·lectiu que surt en l'apartat **intervenció de la patologia dual del marc teòric**.

Pel que fa a **l'adolescència** en si la psicòloga afirma que aquesta sempre ha estat una època complicada i que actualment les noves tecnologies dificulten molt la intervenció ja que els joves en general i més amb patologia dual no són capaços de gestionar-les i es troben desorientats (entrevista psicòloga, pàgina 1). En relació a aquest concepte la directora creu que en l'actualitat l'adolescència comença molt d'hora i acaba molt tard i que els joves d'avui en dia els manquen punts de referència. Ho expressa de la següent manera:

Avui en dia l'adolescència està molt confosa perquè comença molt d'hora, no? I acaba molt tard, vale? I penso que també es un reflex de la crisi que tenim com a societat [...]. Com molt desprotegits perquè l'escola arriba fins a on arriba, les famílies... hi ha molta crisi en el sistema tradicional de famílies. Queden molt a mercè del consum, de les noves tecnologies, del grup d'iguals. Penso que la societat per tots els avenços que hi ha hagut a perdut tot uns marges que tenia, que no dic que fossin sempre bons, però estructuraven a la persona i li donaven una orientació. En canvi ara queden molt diluïts. Estan molt dispersos, no? Molt anòmic tot (entrevista directora, pàgina 1).

Entén que els punts de referència són punts de seguretat, estructura i normes amb una certa coherència. Es planteja si la patologia dual és producte de la societat moderna en la que vivim. (entrevista directora, pàgina 4).

A més, aquest discurs lliga amb la idea de Bauman (2004) que tot evoluciona i té una caducitat massa ràpida. Per il·lustrar-ho la directora estableix la metàfora d'un vaixell amb el capità, que simbolitza l'adolescent, que està a la deriva. Com a resposta a aquesta situació la directora diu que aquests punts de referència s'ensenyen a base de socialitzar-se.

5. ANÀLISI I DISCUSSIÓ DE RESULTATS

5.2. Intervenció amb joves amb patologia dual

La psicòloga del centre destaca la idea que són persones que **han d'aprendre a equivocar-se i gestionar millor les seves emocions**. Els propis joves en els qüestionaris responen que tenen problemes per gestionar els impulsos o la frustració quan se'ls pregunta sobre els punts febles que tenen com a persona.

Algunes de les respostes que donen aquests joves en relació als punts febles que perceben tenir són del tipus: **impulsivitat, saber gestionar les emocions** (qüestionari 21); **tengo poca tolerancia y mucha impulsividad** (qüestionari 20); **soy impulsiva, no tengo buen autoconcepto, a veces tengo mala hostia** (qüestionari 5); **sóc molt impulsiu** (qüestionari 16).

La psicòloga continua dient que **han d'aprendre a equivocar-se i aprendre que una equivocació, tenir un error no és dolent. Si tu aprens d'aquell error allò deixa de ser un error i passa a ser un aprenentatge** (entrevista psicòloga, pàgina 2). També parla sobre la idea d'**aprendre a partir de la pràctica** i dels sentits ja que aquests joves moltes vegades tenen dificultats per aprendre a través de l'intel·lecte. En sintonia amb aquestes dues idees la directora expressa que hi ha una manca de control d'impulsos i respostes que poden fregar la legalitat i que, igual que la psicòloga, els poden arribar les ensenyances i aprenentatges a través de la pràctica que no pas d'un nivell dialèctic.

5.2. Intervenció amb joves amb patologia dual

Pel que fa a la intervenció, la psicòloga destaca la importància de fer un treball molt preventiu en relació al consum de drogues però tant des de les conseqüències del consum sinó establir una prevenció més pràctica (entrevista psicòloga pàgina 1). Afegeix que vivim en una època en què hi ha tanta informació que ens costa gestionar-la. Aquesta idea també ha aparegut en l'apartat de **modernitat** del marc teòric.

En relació a aquesta idea penso que la societat actual dóna una excessiva importància a l'intel·lecte en la seva globalitat, ja no només en matèria d'aprenentatge, i que ja comença a ser hora de saber escoltar el que sentis dins teu que no deixa de ser un indicador del que t'està succeint.

Pel que fa al **tipus d'intervenció** que es duu a terme al centre terapèutic dir que segons la directora es treballa des d'una **contenció farmacològica** per tal de poder reduir una simptomatologia tot posant èmfasi en el tema del consum de tòxics (entrevista directora, pàgina 2). A més, es busca vincular molt les persones amb activitats que estiguin relacionades amb el medi natural i els animals i d'aquesta manera generar experiències que passin més pels sentits, tal i com ja s'ha expressat amb anterioritat. També parla sobre la idea de no estar únicament vinculats a persones sinó a activitats que els motivin o aportin un benestar i que puguin compartir. Afirmar que, segons el seu parer això ja és medicina.

Tot i això, la directora té dubtes sobre fins a quin punt **es treballa la consciència** que té la persona sobre el problema o la malaltia que l'afecta destacant la dificultat de fer aquesta introspecció amb joves ja que no tenen la maduresa ni les experiències necessàries.

5. ANÀLISI I DISCUSSIÓ DE RESULTATS

5.2. Intervenció amb joves amb patologia dual

Tinc dubtes de fins a quin punt es treballa la consciència del problema amb la persona o amb la malaltia. No es treballa, no sé si perquè són adolescents i és molt difícil amb adolescents fer aquesta introspecció eh. Perquè tampoc hi ha ni la maduresa, ni les experiències, eh, val. Penso que això ho dificulta molt (entrevista directora, pàgina 2).

Així doncs, veiem com des del centre terapèutic s'intenta que aquests joves siguin capaços de comprendre's a ells mateixos ja com surt reflectit aquesta consciència i percepció d'un mateix no sempre és possible. En definitiva, que ells i el seu entorn inclosos, lògicament el familiar, puguin entendre què està succeint i rebaixar el nivell d'exigència que moltes vegades és molt elevat. Degut a aquest nivell d'exigència dels pares els fills es senten frustrats quan no assoleixen les perspectives marcades, per tant, rebaixar aquest punt d'exigència i trobar un equilibri. A més la psicòloga diu que es realitza un treball sistèmic (entrevista psicòloga, pàgina 3).

Tant la directora com la psicòloga comparteixen la idea que són joves que necessiten **fer esport per tal de canalitzar l'energia que tenen dins**. De fet, en vint dels vint-i-dos qüestionaris realitzats responen que les activitats físiques com córrer, futbol, escalada, entre d'altres, són les que més els ha ajudat durant el procés terapèutic que estan duent a terme. La directora afirma que el fet de gastar energia física pot repercutir en el seu benestar i possibilitar que es rebaixi la medicació fins i tot. Així doncs, s'observa com el fet de **realitzar activitat física** és una necessitat clara d'aquest col·lectiu i un punt clau en l'èxit de la seva intervenció.

En relació al tema de l'**esport** la directora respon que es fan activitats d'equinoteràpia, per exemple, quan se li pregunta si coneix activitats innovadores per fer amb aquests joves. Alhora també afirma que aquestes activitats acaben sent un calaix de sastre, tal i com ho expressa ella volent dir que aquí i cap tot. A més, vull destacar que la paraula teràpia acompanyada d'una d'aquestes activitats moltes vegades eclipsa la resta d'àmbits en els quals es pot treballar com podria ser l'educatiu, segon el meu parer i la meva experiència. Es reafirma aquesta idea de la següent manera:

Penso que és una eina superpositiva, que de vegades amb adolescents es poden treballar aspectes més terapèutics des de l'esport i des d'activitats que ells entenguin més. Que no des de l'àmbit estrictament terapèutic o psicoterapèutic, fins i tot psiquiàtric. Que pot ajudar a reduir medicació. Perquè si hi ha una activitat física important ja hi ha un punt de canalització de la impulsivitat, de, de la hiperactivitat que ja tenen de vegades. (entrevista psicòloga, pàgina 4)

Observem com es posa l'accent en el punt terapèutic i no tant socioeducatiu, fet que ha quedat demostrat en el marc teòric amb Rogers (1987) quan afirma que la millor forma d'intervenció és la que engloba tots els àmbits de la persona.

5. ANÀLISI I DISCUSSIÓ DE RESULTATS

5.3. El mar com a medi educatiu

5.3. El mar com a medi educatiu

Un altre dels elements que ha permès destacar aquest estudi és el reconeixement del **mar com a medi d'intervenció**. Tant la directora com la psicòloga com el director 1 i el director 2 afirmen de forma contundent que aquest medi pot ser molt positiu degut a les seves característiques intrínseques (entrevista directora, pàgina 3; entrevista psicòloga, pàgina 4).

La directora ressalta que pot donar **sensació de llibertat als joves** i creu que aquests estan molt acostumats a sentir-se molt subjectes perquè sempre se'ls diu el que han de fer en la majoria de medis on es desenvolupen. La idea de llibertat i la seva preferència queda contrastada als qüestionaris ja que quasi tres quartes parts dels enquestats (setze sobre vint-i-dos, concretament) responen que el mar seria un dels medis on els agradaria fer activitats (veure annex resultats quantitatius dels qüestionaris). Quan se'ls demana el perquè una de les respostes més recurrent és la **sensació de benestar lligada a la llibertat i el disfrutar** (qüestionaris 3, 4, 5, 6, 8, 12, 13, 15). A més, la directora parla sobre el fet que al mar has d'afinar totes les percepcions i que hi ha d'haver un cert nivell d'autocontrol i, fins i tot, de percepció del risc i supervivència.

Per altra banda, una de les **característiques** és que **el mar transmet calma** i que mai saps amb què et pots trobar, si un dia amb onades o un dia planer. I que **la forma en com està el mar condiciona i fa que t'adaptis al medi**. Aquesta idea serveix de metàfora per la vida i com ens hem d'adaptar a les situacions i reptes que van sorgint continua.

Jo penso que és una mica com la vida, no? Com el dia a dia. Que tu pots tenir planejada una cosa i no et surt bé o aquell dia s'ha girat pel que sigui i has de poder tenir eines per girar el dia tu també i donar la volta a la situació i tirar endavant (entrevista psicòloga, pàgina 10).

També parla, en la mateixa línia de la **capacitat de reenfocar els teus objectius en funció de les circumstàncies i d'acceptar que hi ha altres ritmes que tu no pots controlar**. Com observem el mar entès com a medi d'intervenció conté un seguit de qualitats i que es troben lligades al **benestar de la persona**.

En aquest sentit el director 1 comparteix la idea amb la psicòloga que és un medi que està en **constant moviment** i afegeix que l'has de saber entendre i sentir per aprendre d'ell. Segons el director 1 el medi li aporta benestar, felicitat i relaxament. Representa un punt de desconnexió i via d'escapament dels problemes o angoixes de la vida quotidiana. Fa la comparativa de quan va fer esport d'una altra mena i també disfruta. En definitiva, afirma que li aporta felicitat (entrevista director 1, pàgina 1).

El director 2 destaca que quan vas al mar entres i en surts quan vols i destaca el simple fet d'estar a l'aigua en moments que estàs sol o simplement en calma i tranquil·litat. Afirmar que dins de l'aigua moltes vegades té la sensació que el temps es para. També descriu el punt màgic de la natura i del mar i la seva saviesa en relació a un equilibri que li aporta benestar i que creu que és el que busca. Parla sobre la bellesa estètica de les onades i com el fascina el simple fet de contemplar les seves característiques ja que diu

5. ANÀLISI I DISCUSSIÓ DE RESULTATS

5.3. El mar com a medi educatiu

que no n'hi ha una igual a una altra de la mateixa manera que no hi ha un dia igual a un altre entrevista (entrevista director 2, pàgina 3-5).

Enllaçant-ho amb el surf el director 2 exposa la dependència que hi ha entre l'estat del mar que hi pot haver un dia i el nivell de surf que t'exigeix per assolir el lliscament de la onada.

Tot seguit faig un recull de cites extretes dels qüestionaris que han contestat els joves amb patologia dual del centre terapèutic per tal d'il·lustrar què responen quan se'ls pregunta per què han triat el mar com a medi preferent, quines possibilitats i en quins aspectes creuen que els pot afavorir: *porque hay más tranquilidad y te da el aire* (qüestionari 3); *me gusta porque no es un sitio cerrado* (qüestionari 11); *poder jugar, banyar-me* (qüestionari 4); *percepció de que el mar ajuda a canalitzar i això va bé a la majoria* (qüestionari 2); *porque me relaja la playa y me da sensación de libertad* (qüestionari 5); *podria afavorir el fet de relaxar-nos, banyar-nos, respirar aire net amb olor a mar i tornar nous al recurs* (qüestionari 6); *m'agrada la sensació d'estar mullat, m'agrada que estigui el mar mogut perquè és més divertit i em recorda també a quan bussejava amb el meu pare.* (qüestionari 13); *he escollit el mar perquè estar al mar em relaxa.*(qüestionari 8); *tens la possibilitat de contactar amb la natura i aprendre d'ella. Pot afavorir el físic* (qüestionari 19); *Perquè al mar veiem a més gent, estem més a la "civilització"* (qüestionari 16).

Així doncs, veiem com totes aquestes cites comparteixen la idea que entre aquests joves hi ha una consciència del mar com a punt de connexió amb la natura i un mateix i a l'hora aquesta és percebuda com un moment de canalització i benestar.

En relació a la idea de benestar la directora l'associa a un tema d'equilibri de la persona. Afegeix que el que ajuda a viure millor a les persones són totes aquelles coses que et fan sentir viu, que et desperten sensacions i et remou per dins d'una forma positiva. Per altra banda, la psicòloga relaciona des d'una perspectiva més associada a l'*autoestima* i torna a posar l'accent en la capacitat per gestionar les emocions ja que això t'aportarà seguretat. En definitiva, el que diu és que el més important és sentir-te bé amb tu mateix. Tot i així també destaca l'equilibri com un aspecte més a tenir en compte (entrevista directora, pàgina 4; entrevista psicòloga, pàgina 4).

També es parla d'un *estat de satisfacció i de felicitat* quan se li pregunta què entén per benestar. També esmenta la idea que és un tema molt relatiu ja que les coses que a un li poden donar benestar per un altre seran unes altres. Afirmar que ell intenta valorar les petites coses del dia a dia (entrevista director 1, pàgina 1).

El director 2, finalment, parlar sobre un espai per ell mateix, gaudir, desenvolupar-se i treure el nen que porta dins. Un nen que segons ell té ganes de jugar i espera fer-ho tota la vida. Trobo que aquesta idea és molt potent en el sentit que sovint estem reprimits per normes socials o formalismes resulta difícil trobar espais i moments per treure aquest tret de la persona que, segons el meu parer, tothom té. Per altra banda, afirma que quan tens aquesta part del gaudir coberta i que t'aporta benestar la resta surt sol. A partir d'aquí ja parla de que el que realment enganxa del surf és el benestar que t'aporta pel fet d'estar en contacte amb el mar i de desenvolupar l'activitat de surfejar en si mateixa (entrevista director 2, pàgina 1 i 2).

5. ANÀLISI I DISCUSSIÓ DE RESULTATS

5.4. El surf com a eina d'intervenció socioeducativa

5.4. El surf com a eina d'intervenció socioeducativa

Per mi el surf el podria definir com a reptes, crec que són reptes constants cada dia i manera de superar-se. És com quan arribes a la platja i veus que hi ha unes onades en condicions bastants fortes i et plantejes o enfoques a superar un dificultat, no? Amb lo qual jo ho relaciono molt amb la manera de viure o amb la manera d'afrontar la vida que té la gent, val? Hi ha molta gent que veurà aquest repte i dirà me'n vaig cap a casa o hi haurà el que dirà me'n hi vaig ho intentaré aconseguir i lluitaré i ho intentaré aconseguir o ho aconseguiré. Per mi el surf és una actitud i una forma d'enfrontar-se a la vida (entrevista director 1, pàgina 1).

Tal i com s'observa el director 1 relaciona el surf amb una actitud d'afrontar la vida i afegeix que es sent un privilegiat de poder fer de la seva passió la seva professió ressaltant la idea que es sent afortunat quan hi pensa.

Fins i tot, a vegades es destaca metafòricament parlant el **surfista com un caçador de moments**. Personalment, comparteixo aquesta idea junt amb el director 2 i a l'hora penso que és molt encertada i concorda amb la forma que tinc d'entendre la vida i que he exposat en l'apartat de benestar i espiritualitat. A més de caçar onades és un saber estar en el moment i lloc indicat del mar per tenir uns instants de plaer i èxtasi màxim. A part de les condicions, que com hem vist són sempre canviants, i més al mar, trobar un dia on hi hagi un tipus d'onada, faci sol no hi hagi corrent de mar, no faci vent, etc sembla quelcom impossible que quan és produeix resulta màgic. Però perquè això succeeixi realment has de buscar aquests instants i creure-hi.

Per tant, veiem com el surf es **caracteritza** per permetre treballar la **paciència i la constància** i que aquests són elements crucials a l'hora de desenvolupar aquesta activitat. A més, també és molt important saber **gestionar la frustració** tal i com també afirma el director 1. Aquestes capacitats o competències, depèn de l'enfocament que se li vulgui donar, està recollida en alguns qüestionaris quan se'ls pregunta sobre perquè voldrien fer surf. En concret hi ha dues respostes explícites en relació a aquestes aportacions.

Perquè seria entretingut i molt amigós a l'hora de fer coses conjuntes i de saber fer coses conjuntes i de saber caure i frustrar-te i tornar-ho a intentar i saber no perdre la constància a l'hora de fer les coses (qüestionari 21).

Trobo que com a activitat seria molt bo perquè podríem treballar la paciència, per si ve alguna onada i ens caiem ens aixequem i tornem a provar-ho. A mi m'aniria bé (qüestionari 13).

Veiem que també és percebut el surf per alguns d'aquests joves tal i com apuntava també el director 1, com una metàfora de la vida i que pot extrapolar-se a altres àmbits d'aquesta. També resulta important destacar la idea de compartir l'experiència ja que com diu el director 1 **poder compartir aquests moments de surf i les condicions són fantàstiques encara és un grau més de satisfacció** (entrevista director 1, pàgina 2). El director 2 expressa aquesta mateixa gaudir de la següent manera:

5. ANÀLISI I DISCUSSIÓ DE RESULTATS

5.4. El surf com a eina d'intervenció socioeducativa

O sou molts que esteu compartint dia perfecte i sou uns quants que esteu bua quin dia més guapo. I segurament estàs disfrutant tu, estàs disfrutant l'altre. Però en aquell moment vius allò i això és màgic perquè és únic i irrepetible (entrevista director 2, pàgina 4).

Tant el director 1 com el 2 destaquen la idea que el surf és una activitat que enganxa a molta gent que ho prova. Els dos creuen que és així degut al benestar que t'aporta la seva pràctica. El director 1 ho expressa dient que **és pel punt de benestar que t'aporta** (entrevista director 1, pàgina 6). Mentre que el director 2, a part de destacar el punt de benestar també esmenta el fet de poder compartir l'experiència de l'aprenentatge. Ho expressa de la següent manera:

També enganxa a la gent, també és el que vull transmetre a l'escola. Enganxa, és a dir, si tu i jo estem aprenent a fer surf i anem a surfejar els dos. Per més que jo en sàpiga més o que tu en sàpigues més els dos estem aprenent. Potser tu estàs aprenent a fer un gir, jo estic aprenent a ficar la mirada que no sé d'allò. Però els dos estem aprenent en la mateixa línia. Un està més enllà l'altre més en baix. Però la progressió, l'aprenentatge és el mateix, el canvi. Llavors és això el que fa que jo estigui a gust amb tu perquè tu estàs progressant (entrevista director 2, pàgina 2).

En relació a les **aportacions com a eina socioeducativa** o aprenentatges que aporta el surf dir que aquestes són de tipus intrínseques i extrínseques a un mateix. Pel que fa la intrínseques ja hem parlat una mica de la capacitat per gestionar les emocions, la paciència o la constància, però, a més cal destacar que, per les característiques del medi i la pràctica en si, el surf representa un desafiament constant. Els dos directors afirmen que és un esport que es caracteritza per ser molt difícil de practicar i perfeccionar. Així es destaca **penso que és el més difícil és el surf (...) M'agrada perquè és un repte i m'agrada perquè és super difícil. I a part em fa un subidón cada cop d'adrenalina** (entrevista director 1, pàgina 3). Recordem que el fet de poder canalitzar l'adrenalina és una de les necessitats dels joves amb patologia dual.

El director 2 concep l'aprenentatge del surf com **quelcom que no té fi i a l'hora jugues amb els teus límits** (entrevista director 2, pàgina 7). Personalment, comparteixo totalment aquesta idea i m'hi sento identificat. Al principi et marques uns objectius a assolir i quan has aconseguit adquirir els aprenentatges teòrics i pràctics per arribar a la meta que t'havies marcat busques uns objectius nous i així indefinidament. Això és el que deia Bruce Lee quan afirmava que els límits estan a la teva ment creient que l'home els ha de superar constantment per créixer i desenvolupar-se. Per tant, el surf esdevé una oportunitat de creixement personal des de diferents vessants i d'entrenament de cara als reptes que et depari la vida.

5. ANÀLISI I DISCUSSIÓ DE RESULTATS

5.4. El surf com a eina d'intervenció socioeducativa

Però que passa amb el surf que un dia et trobes que pel teu nivell el mar és massa gran. Tens dues opcions, no entrar però aquell dia ja no surfejes, ja no aprens. O tens l'altra opció de dir què m'adapto. Et pots adaptar amb material. Ficant una taula més petita perquè així no t'arrastrarà tant, vale? I així aprens a fer el pato¹. Si no aprens a fer el pato és igual deixa la taula ta fiques però no t'arrastra tant. Evidentment l'equilibri és molt diferent en una taula petita. Per tant aquell dia estàs aprenent, ostia avui. I quina és la sensació, quina puta merda avui no estic fent res. Però mentida perquè estàs aprenent a estar en un lloc amb onades grans. (...) I això és el principi d'adaptació que jo crec que és la base de tot l'ésser humà. I el principi d'adaptació és el que un t'acaba fent disfrutar (entrevista director 2, pàgina 16).

Com veiem hi ha un punt de **superació** que a l'hora està lligat a una barreja de por i valor per afrontar les onades que aquell dia el mar proveeix. Aquesta superació s'ha d'afrontar amb un punt de valentia si les onades són grans pel teu nivell, però a la llarga es convertirà en una seguretat i autoestima de veure com aconseguies el que et proposes, sempre i quan hagis perseverat, és clar. El director 2 afirma que el surf no és tant perillós com sembla i que el moment en que has d'executar els moviments per lliscar damunt la onada amb la taula estàs concentrat únicament en què estàs fent. Coincideixo amb aquesta idea ja que a mi em succeeix el mateix en aquests casos i es relaciona amb la definició de flow de l'apartat surf i espiritualitat.

Tinc por perquè hauré d'agafar una onada a fondo. Doncs això ja és valentia, no és por. És tenir més valentia en el moment de fer, prendre la decisió i fer aquesta acció. Però el demès, por desapareix en el moment que no és tant perillós (entrevista director 2, pàgina 17).

Pel que fa als aspectes extrínsecs de l'aprenentatge del surf, el director 2 esmenta la **condició física que assoleixes i l'equilibri i consciència del teu cos**. A més tant el director 1 com el 2 comparteixen la idea que has d'aprendre a la llarga nocions bàsiques de meteorologia per tal de saber quan hi haurà onades i en quines platges és més probable que es pugui surfejar millor. Destaquen les noves tecnologies com les **web cams** per tal de poder veure l'estat del mar en temps real

Has de conèixer molt el mar. També té un aprenentatge més a part de surfejar. També estar constantment aprenent de mapes del temps que jo em ma vida m'havia mirat el mapa del temps. Doncs no paro de mirar-lo. Hòstia mira ara sembla aquí que tal. Veus les isòbares, veus el vent. Meteorologia, aprens a nivell de ciència. Com es mou la terra, perquè es genera els vents, per efecte de la Coriolis. (entrevista director 2, pàgina 9).

Per altra banda, el director 1 i el 2 esmenten que com a professors i amants del surf i de la natura en les seves classes procuren transmetre els valors de l'esport i el passar-ho bé dins de l'aigua. Els dos posen l'accent en ensenyar a estimar i respectar el medi i transmetre aquesta passió. A més, el director 1 expressa que **el surf és l'excusa perfecta per fer esport i d'integració social. També seria una eina ideal, no per**

1. Acció de sumergir-te amb la taula de surf per passar per sota la onada, que ja ha trencat, i d'aquesta manera continuar entrant mar endins.

5. ANÀLISI I DISCUSSIÓ DE RESULTATS

5.4. El surf com a eina d'intervenció socioeducativa

fer activitats només per a persones amb discapacitat sinó barrejar persones amb i sense discapacitat (entrevista director 1, pàgina 6).

És a dir, que és una activitat té molt potencial com a eina d'intervenció socioeducativa amb diferents col·lectius en risc d'exclusió social. El surf pot obrir una de fronteres tremendes. A gent amb cadires de rodes, gent amb síndrome de down, deficients visuals, hemiplègies, diplègies. Paràlisis cerebrals, tot. És que ho toques tot (entrevista director 1, pàgina 5).

Quan se li pregunta a la directora si el surf pot ser una eina d'intervenció per a joves amb patologia dual aquesta respon que aquesta activitat pot *aportar el punt d'adrenalina i perill que moltes vegades busquen a partir del consum i de conductes que poden fregar la legalitat* (entrevista directora, pàgina 5). Continua dient que el surf pot ajudar a canalitzar aquest aspecte que forma part del seu problema si no són capaços de fer-se'n conscients i gestionar-ho.

Crec això també. Que pot donar un punt d'adrenalina. Un punt de desafiar, de superació, o de buscar, no? (...) Sí, De conèixer a un mateix i de ell i el mar. No? Vull dir que no hi ha res més. No és com quan busques aquest anar més enllà en un entorn social que hi ha molts més elements. (...) Penso que si que pot conduir a que el surf sigui una altra manera d'intervenir molt més en equilibri amb l'ésser humà... (entrevista directora, pàgina 5).

En relació a si aquesta eina d'intervenció pot fomentar el benestar i el canvi en la persona contesta:

Perquè engloba tot el que hem estat parlant, no? Engloba el fet que el nano se senti útil. El nano pugui canalitzar d'una manera saludable. El nano pugui tenir un punt de responsabilitat amb una cosa. Un punt de compromís. Que de vegades és el que els hi falta, no? I penso que el surf, bueno és el que parlàvem, que després et dona moltes eines per després passar a la teva vida rutinària, al teu dia a dia. A la presa de decisions, a l'enfocament d'objectius. Fins hi tot al gestionar les teves emocions, no? La frustració, el no em surt bé una cosa i ho he de tornar a intentar. I a mesura que ho intento m'acaba sortint (entrevista directora, pàgina 1).

A continuació cito altres respostes dels qüestionaris realitzats en relació al perquè de si seria interessant incloure el surf com una activitat dins del centre terapèutic. Algunes d'aquestes són: *alguna cosa per provar, activitat per distreure a la gent i que s'ho passés bé, seria una bona forma d'evadir-nos* (qüestionari 3); *per provar noves experiències i perquè crec que és un esport bonic* (qüestionari 2); *té pinta de ser un esport molt guay* (qüestionari 1); *perquè ens ho passaríem bé, ens distreu* (qüestionari 4 i 16); *crec que seria interessant incloure un esport tant dinàmic i divertit ja que ajudaria a desconnectar i a passar-nos-ho molt bé igual que quan fèiem kayaks* (qüestionari 6); *dinàmic i entretingut* (qüestionari 17). *És muy divertido y ayuda a canalizar* (qüestionari 18).

5. ANÀLISI I DISCUSSIÓ DE RESULTATS

5.5. Línies d'actuació d'un projecte que utilitzi el surf com a eina socioeducativa per a joves amb patologia dual

Afegir, com a dada clau que surt reflectida en l'anàlisi quantitatiu dels qüestionaris (annex 8.7), que la totalitat dels joves qüestionats responen afirmativament a la pregunta de si voldrien incloure el surf com una activitat més a realitzar.

Pel que respecta al paper de l'educador dins l'aprenentatge del surf el director 2 ressalta la idea que en un primer moment tu ets un referent per les persones que vol iniciar-se en aquesta activitat. I valora la oportunitat de transmetre, tal i com s'ha dit abans, una forma d'entendre la vida i compartir-la (entrevista director 2, pàgina 9).

En aquest sentit la directora exposa que el paper de l'educador ha de ser el d'acompanyar *aquests joves en un conèixer-se a si mateixos i en saber identificar el que els passa i cercar alternatives respecte a com afrontar la vida que no passin sempre pels consums, la violència, l'autodestrucció o altres conductes disruptives* (entrevista directora, pàgina 1).

Així doncs, el surf aterra com una possibilitat de cobrir les necessitats d'aquest col·lectiu i esdevenir una eina amb potencial d'intervenció socioeducativa amb joves amb patologia dual.

5.5 Línies d'actuació d'un projecte que utilitzi el surf com a eina socioeducativa per a joves amb patologia dual.

Un com fet l'anàlisi i discussió dels resultats s'extreuen les següents idees principals que han de servir de línies d'actuació per elaborar un projecte socioeducatiu amb el col·lectiu de joves amb patologia dual. S'identificaran línies de caràcter filosòfic o de principis i d'altres en relació a activitats o pràctiques concretes que es proposarien tot buscant un sentit i educabilitat. En algun punt es citarà algun surfista que hagi expressat alguna idea en sintonia amb tema tractat.

1 Els joves amb patologia dual tenen la necessitat de canalitzar l'adrenalina i tot un seguit de conductes disruptives de forma que repercuteixi en el seu benestar.

Com s'ha vist, aquest és una necessitat comuna en aquest col·lectiu i el fet d'utilitzar el surf i transmetre la filosofia que hi ha al darrere serviria per projectar tota aquesta energia i adrenalina en la pràctica del surf mateixa. Les pràctiques que es durien a terme estan lligades a l'activitat del surf en si mateix així com els jocs per calentar anteriors.

2 Els joves amb patologia dual comprenen més els aprenentatges que passen pels sentits que no pas els de l'intel·lecte.

Moltes vegades es parla de conceptes com la paciència, la constància, la superació d'un mateix o la gestió de les emocions, entre d'altres. Conceptes que costa que aquest col·lectiu integri a través de l'intel·lecte. El mar i el surf ofereixen la possibilitat de sentir en la pròpia pell i viure experiències que els ajudin a copsar millor aquests conceptes.

5. ANÀLISI I DISCUSSIÓ DE RESULTATS

5.5. Línies d'actuació d'un projecte que utilitzi el surf com a eina socioeducativa per a joves amb patologia dual

Una de les activitats o moments claus en un futur projecte socioeducatiu seria fer una introspecció compartida amb el grup sobre a quines situacions s'han hagut d'enfrontar durant l'estona que han estat a l'aigua i com han reaccionat. D'aquesta manera posen paraules al que senten i poden compartir l'experiència d'una forma constructiva.

3 El mar és un medi d'intervenció socioeducatiu idoni per joves amb patologia dual.

Hem vist les potencialitats que té el mar com a medi d'intervenció i la idea és exprimir totes aquestes opcions per tal de dissenyar activitats que complementin l'activitat de surfear. En aquest sentit parlariem de jocs per calentar i trencar el gel així com d'altres pràctiques o moments que servissin per entendre l'estat del mar.

4 El mar representa un punt de connexió amb un mateix i genera benestar en la persona

Aquí del que es tractaria és d'emfatitzar en la idea que el mar representa un punt d'ancoratge amb un mateix i amb l'entorn fet que s'ha identificat com una necessitat d'aquest col·lectiu. Un dels objectius principals seria buscar el benestar de la persona al estar en contacte amb el mar i deixar que la resta fluís.

El surf s'assembla a fer l'amor, et fa sentir bé quan ho fas. Paul Strauch.

Just després del calentament, i aprofitant que s'està observant l'estat del mar, crear un moment de silenci per tal d'intentar copsar les sensacions positives i de benestar que transmet el medi. Per altra banda, mentre es surfeja buscar el punt de divertiment i poder jugar. La pràctica del surf i el fet d'estar en contacte amb el mar com una oportunitat de ser conscient del moment actual i connexió amb un mateix i l'entorn. Posar en valor la oportunitat de concentrar-se en el moment actual i despendre's d'angoixes o patiments. Concentrar-se en aprendre a fer surf i disfrutar d'aquest moment que et dediques a tu mateix i de connexió amb l'entorn. Ressaltar la idea durant la pràctica del surf que si no estàs concentrat en el que està passant dins teu i al teu voltant la onada passa o si la intentes agafar no executes bé els moviments i caus. Practicar aquesta consciència del moment actual per tal de disfrutar de l'activitat.

5 El surf és una activitat que permet treballar la paciència, la constància i la gestió de les emocions.

El surf és un dels esports que requereixen més paciència i constància. Pot ser molt frustrant el fet d'estar dues hores dins de l'aigua i només haver sigut capaç d'agafar una onada. Veure que no és només surfear onades l'activitat del surf ja que també et permet jugar amb la taula sense estar dret o simplement passar-hi per sota d'elles. Ser conscient de com has gestionat el que has sentit durant la sessió després de l'activitat del surf. Compartir-ho i veure com has actuat o com haguessis hagut de fer-ho.

5. ANÀLISI I DISCUSSIÓ DE RESULTATS

5.5. Línies d'actuació d'un projecte que utilitzi el surf com a eina socioeducativa per a joves amb patologia dual.

6. La pràctica del surf aporta un seguit d'aprenentatges que serveixen pel dia a dia de la persona que el practica.

Lligada a la idea anterior veure com la pràctica del surf es pot entendre com una metàfora de la vida. Com a la vida hi ha tantes oportunitats com onades genera el mar. La importància de ser conscient del moment actual per tal de veure que aquesta és la teva onada i que l'has de surfejar per arribar on et proposes.

No et preocupis, hi ha milions d'onades allà fora. Pren-te el teu temps i la teva onada arribarà, Duke Kahanamoku.

Penso que aquesta filosofia és transmet a partir de ser un referent que no d'una pràctica o activitat. És quelcom que engloba tot un procés.

7. El surf esdevé un element socialitzador.

Penso que si és veritat que per una banda, el surf representa una activitat en la qual estàs tu en sintonia amb el mar, per altra banda, el fet de poder compartir l'experiència aporta una riquesa incalculable. El fet d'estar en situació en les quals tens una certa percepció del risc fa que un altre estigui predisposat a ajudar-te o simplement animar-te. Fomenta l'adquisició d'habilitats socials i la possibilitat de crear vincles sans en altres contextos. Les pràctiques en les quals es traduiria aquesta idea serien les dinàmiques de presentació si fos escaient, els jocs de calentament, la pràctica del surf i la posterior reflexió i tancament sobre la sessió realitzada.

Tots som iguals davant d'una onada. Laird Hamilton

8. El surf com a repte, superació d'un mateix i dels teus límits i generadora d'autoestima.

En la línia del que s'ha dit anteriorment apoderar la persona del que està vivint per tal de que superi les dificultats de consums o d'altres que li afecten i li generen patiment. Obrir la ment a altres possibilitats i veure com a mesura que t'esforces vas aprenent a aixecar-te damunt la taula i com això et genera una seguretat en tu mateix. Veure que el més important és caminar i que com deia un conegut escriptor d'aquesta manera vas fent camí.

En cas de dubte, rema. Nat young.

En la pràctica això es traduiria l'adaptació i individualització del procés d'aprenentatge de la persona per tal d'assolir objectius i buscar nous límits en la mesura que la persona vulgui. Ressaltar altra vegada sobre la idea de reflexionar a posteriori sobre la pràctica que s'ha dut a terme.

Il·lustració 5. "Ones del Japó". Font: www.todosurf.com

6. CONCLUSIONS

6. CONCLUSIONS

6.1. Valoració dels objectius, límits i futur de la recerca

El següent apartat és un tancament del treball final de grau (TFG) en la seva globalitat. Primerament es farà un retorn als objectius per tal de veure si el que em plantejava s'ha assolit tot parlant sobre els límits i futur de la recerca. Seguidament faré una valoració del procés que vindrà a ser una autoavaluació en relació a diferents vessants del procés d'aprenentatge. Finalment, reflexionaré sobre com tot això m'ha enfrontat i interpel·lat en el concepte d'Educació Social.

6.1. Valoració dels objectius, límits i futur de la recerca

A trets generals podem dir que la finalitat del TFG s'ha complert seguint els objectius previstos ja que al llarg del treball queda justificada la idea que la utilització de les potencialitats del surf com a eina generadora de canvi i benestar en la intervenció socioeducativa de joves amb patologia dual és viable.

Per altra banda, en relació als objectius específics s'han identificat els múltiples elements que engloben el món del surf pel que fa als seus orígens i evolució així com la seva filosofia i com és entesa aquesta en l'actualitat.

S'ha sistematitzat què s'entén per joves amb patologia dual a partir d'una recerca bibliogràfica i de la veu de dues informants que treballen amb aquest col·lectiu. Per complementar aquesta caracterització s'ha vist també el tipus d'intervenció seria la idea que es dugués a terme.

A més, s'ha abordat la qüestió del benestar atribuït a les persones des de diferents vessants com són: psicològica, social i humanista. I s'ha aprofundit en la espiritualitat de la persona com a generadora de benestar. A més s'ha comptat amb la veu dels diferents informants per veure com entenen el benestar i com aquest pot fomentar-se en la intervenció de joves amb patologia dual. Aquest últim apunt és complementari ja que en els objectius no estava plantejat.

A continuació, s'ha realitzat un recull d'experiències i projectes socioeducatius pròximes que utilitzin el surf com a eina d'intervenció. S'ha classificat la informació en una taula segons uns ítems per tal destacar els aspectes més rellevants i fer una descripció clara.

Finalment, dir que s'han establert unes línies d'actuació de cara a la implementació d'un futur projecte que utilitzi el surf com a eina d'intervenció socioeducativa amb joves amb patologia dual. Aquestes línies estan classificades a partir d'unes que engloben una filosofia i unes possibles activitats determinades.

Pel que fa als límits de la recerca expressar la idea que sóc conscient que queda molt camí per recórrer. Me'n adono que l'aproximació que s'ha dut a terme en l'àmbit de l'adolescència donaria per endinsar-s'hi molt més. Però en el seu moment vaig decidir acotar el tema.

Vull expressar la idea que s'hagués pogut aprofundir més en la investigació sobre quines pràctiques socioeducatives existeixen que vinculin l'esport i el mar. Què s'està duent a terme al territori català així com donar veu a més joves amb patologia dual

6. CONCLUSIONS

6.2. Valoració del procés d'aprenentatge

d'altres recursos, tal i com he dit en d'altres apartats, perquè penso que són els informadors claus d'aquesta investigació i de cara a un futur projecte.

Les línies de futur de la recerca penso que són clares. Un cop justificada i vistes les potencialitats del surf com a eina generadora de canvi i benestar en la intervenció socioeducativa de joves amb patologia dual, el següent pas seria generar un programa detallat. Aquest hauria de seqüenciar què i com és vol treballar i a partir de quines activitats o com es faria, entre d'altres múltiples aspectes a tenir en compte. És clar que l'element central seria el surf, el medi d'intervenció el mar així com des de quina perspectiva es duria a terme el suposat projecte. Però això ja és un altre treball que no descarto fer en un futur proper.

A part del propi repte personal que he assolit, sóc conscient que aquest treball té una continuació, i això m'emociona enormement. De fet, fruit del treball i dels contactes que s'han establert, per una banda, un dels directors de l'escola de surf es va oferir a ajudar-me pel que fa a recursos materials i la seva experiència pròpia per tal de portar a la pràctica aquest projecte. I, per l'altra, la directora i psicòloga general del centre terapèutic m'ha proposat establir futures col·laboracions respecte al fet d'incorporar el surf com a eina socioeducativa pels joves amb patologia dual.

Res em faria més il·lusió que aquestes línies de futur d'aquest TFG, i d'un futur programa que el complementés, traspassés la tinta d'aquestes pàgines i arribés fins al mar on es sentiria realitzat.

6.2. Valoració del procés d'aprenentatge

Primerament dir que realitzar aquest treball ha estat un repte personal. Primer l'afrontava amb un cert neguit i, fins i tot, por. Però a mesura que he anat avançant i la investigació i els esforços realitzats han donat els seus fruits he gaudit molt de la investigació, el redactat del treball així com les entrevistes i qüestionaris realitzats. Li anava trobant el sentit a tot a mesura que avançava i aquest ha estat un dels motors per acabar aquest treball quasi a contrarellotge. Metafòricament parlant en un principi em trobava al mig del mar esperant la onada i quan l'he vist totes les pors s'han esvaït i l'he pogut surfejar amb força i amor fins al final.

Al principi del treball va ser un obstacle el començar a posar-me en marxa. Tenia molt clar què era el que volia fer però no sabia ben bé per on tirar. En aquest sentit han estat molt útils els consells de la meua tutora quan em deia que anés fent petites parts i d'aquesta manera ja aniríem trobant el camí. Penso i espero que aquest sigui un d'aquells aprenentatges que m'emporto al realitzar el TFG. Saber ser constant i disciplinat quan toca i no veure la onada gran al fons sinó començar a remar i remada rere remada al moment precís d'aixecar-te i assolir els objectius marcats.

A més, crec que aquest treball m'ha servit per veure que quan creus fermament en alguna cosa has de lluitar i perseverar per assolir-la. Quan em vaig plantejar aquest TFG, en un inici, va ser quelcom que em va sortir de dins. Va ser primer el sentiment respecte la idea i no pas la idea en si i tot el plantejament posterior. Vaig saber que el

6. CONCLUSIONS

6.3. El concepte d'Educació Social extret de la investigació i el procés d'aprenentatge.

que em plantejava podia ser el germen d'una futura pràctica. Durant uns mesos vaig comentar la possibilitat de fer el TFG sobre aquesta matèria a diferents persones de confiança amb un punt d'inseguretat però a l'hora d'il·lusió. Les respostes positives i negatives passaven d'un extrem a un altre amb massa facilitat cosa que em va desconcertar molt. Finalment, vaig prendre la determinació de fer el que em mou per dins ja que creia i crec que és quan treballes i vius millor. Aquesta idea l'he volgut transmetre al llarg del treball perquè penso que és el més important per sentir-te realitzat i assolir el benestar holístic del qual tant hem parlat.

Per concloure aquest apartat vull afegir que el propi procés de la recerca ha fet adonar-me'n de la magnitud de la temàtica tractada. En concret de les característiques de la modernitat i les seves conseqüències així com, l'adolescència, el benestar i la pròpia intervenció de joves amb patologia dual. Per tant, veiem altra vegada la necessitat d'acotar i emmarcar els conceptes de la investigació. En aquest últim aspecte hagués sigut rellevant veure quines pràctiques i activitats es desenvolupen en altres recursos que treballin educativament amb aquest col·lectiu.

6.3. El concepte d'Educació Social extret de la investigació i el procés d'aprenentatge.

Personalment entenc l'educació social com un ser i estar al costat d'un altre des d'una actitud humil i constructiva. És a dir, realitzar un acompanyament de la persona per tal que aquesta es conegui a si mateixa i adquireixi eines i recursos per tal de millorar la seva vida. Per altra banda, també representa un ideal de millorar el món en el que vivint creient que la teva pràctica del dia a dia com a professional i com a persona ja aporta un gra de sorra de canvi i esperança en aquesta societat emmalaltida en la qual vivim.

Valoro en gran mesura la idea extreta de la investigació que expressa com hi ha gent que aprèn a partir dels sentits i no tant a partir de l'intel·lecte. Penso que és molt rellevant ja que en certa manera els ensenyaments i aprenentatges de les escoles no arriben a tothom i a la llarga passa factura sent un element excloent de la societat. És un d'aquests moments quan l'educació social pren sentit arribant on l'escola no arriba, per exemple.

Per altra banda, acabo contrastant que el medi d'intervenció pren més rellevància en la mesura que li dones significació, i observem com al medi natural se li pot posar una intencionalitat educativa. Per tant, el mar, en aquest cas, per les seves característiques pot esdevenir un medi idoni per treballar amb qualsevol col·lectiu en risc d'exclusió social tot donant-li una educativitat. En aquest treball he cregut que l'encaix del surf amb la patologia dual tenia una potencialitat educativa molt alta degut a les característiques i necessitats del col·lectiu en qüestió.

A més, entenc que l'Educació social, com he dit en un principi, ha de buscar la connexió amb un mateix per tal de créixer com a persona, penso que només d'aquesta manera saltaràs les barreres que tens dins teu i t'encadenen en un present que en més o menys mesura pot ser fosc.

6. CONCLUSIONS

6.3. El concepte d'Educació Social extret de la investigació i el procés d'aprenentatge.

En aquest sentit s'han de respectar els ritmes de la persona que acompanyes però al mateix temps la persona ha de veure quins són els seus ritmes d'aprenentatge i, altra vegada, el mar al seu quelcom incontrolable i canviant com la vida mateixa esdevé un medi d'intervenció ideal per l'autoconeixement.

El surf en si no té especial rellevància més enllà de ser un esport que enganxa i desperta curiositat. Però igual que amb el medi, al dotar-lo de contingut esdevé una eina idònia d'intervenció amb joves amb patologia dual. Els seus orígens, la seva filosofia, la metàfora de superació amb la mateixa vida i la percepció de risc que comporta la seva pràctica esdevenen elements de referència i estructuració per un col·lectiu que moltes vegades té la sensació que navega sense un rumb fix.

Penso que precisament el punt fort de l'Educació Social és que esdevé com l'aigua, adaptant-se necessàriament a la forma per tal d'omplir-la de contingut tot transmutant a la persona a la qual penetra.

7.FONTS CONSULTADES

7. FONTS CONSULTADES

7.1. Bibliografia

Amalio, B., & Díaz, D. (2005). El bienestar social: su concepto y medición. *Psicothema*, 582-589.

Bauman, Z. (2004). *Vidas Desperdiciadas. La modernidad y sus parias*. Barcelona: Paidós.

Capdevila, C. (2015). *Entendre el món amb onze pensadors contemporanis*. Barcelona: Arcàdia.

Chopra, D. (1996). *Las siete leyes espirituales del éxito*. Madrid: Edaf.

Corominas, M., Roncero, C., Bruguera, E. i Casas, M. (2007). Sistema dopaminérgico y adicciones. *Revneurol*, 44 (1), 23-31.

Díaz, A. B. (2005). El bienestar social: su concepto y medición. *Psicothema* , 582-589.

Dorado, F. (2015). *Surf para todos y todas*. Brando .

Eriskson, E. (1968). *Identidad, Juventud y crisis*. Buenos Aires: Editorial Paidós.

Esparza, D. (2011). De Hawai al mediterráneo: La génesis del surf en España. *Revista internacional de ciencias del deporte*.

FEAFES (2014). *Aproximación a la patología dual Propuestas de intervención en la red Feafes*. Feafes .

Fuentes, T. G. (2012). *Drogues: prevenció i formes d'acció socioeducativa*. Barcelona: UOC.

Garín, T. i Fuertes, S. (2012). *Drogues: prevenció i formes d'acció socioeducativa*. Barcelona: UOC S.L.

González, A. (1987). *Surfing*. Graficom, Montevideo.

González, E. (2012). *Psicología del ciclo vital*. Madrid: EDITORIAL CCS.

Herrigel, E. (1948). *Zen en el arte del tiro con arco*. 17ramsor

Igea, D. (1997). *Metodologies qualitatives orientades a la comprensió*. Barcelona: UOC.

Royo, J., Martí, R., & Fernández, O. (2013). *Adolescents i joves consumidors de drogues: del transtorn conductual a la patologia dual*. *Butlletí D'infància* .

Peris, L & Balaguer, A. (2010). *Patología Dual Protocolos de intervención*. Barcelona: Edika Med.

Maria, R., Ochoa, S. Prado, N. & Claramunt, J. (2015). *Troubled adolescents: substance abuse and mental disorder in young offenders*. *Actas Esp Psiquiatr*, 197-204.

7. FONTS CONSULTADES

7.1. Bibliografia

- Martín, M. (2002). El bienestar subjetivo. *Escritos de Psicología*, 18-39.
- Maubé, G. (2004). *Surf*. París: Fitway publishing.
- Oxigeno. (2011). Los orígenes hawaianos del surf. *Oxigeno*, 108-113.
- Pazo, A. (1990). Surfing in Early Twentieth-Century Hawaii: The Appropriation of a Transcendent Experience to Competitive American Sport. *The International Journal of the History of Sport*. Vol. 26, No. 16, December 2009, 2432-2446.
- Piaget, J. (1983) *El criterio moral en el niño*. Barcelona: Fontanella.
- Martín, J. R. (2003). Consumidores de cannabis: una intervención terapéutica basada en los programas de disminución de daños y riesgos. *Atención Primaria* , 590-593.
- Centro de escritura Javeriano. (2016) *Normas APA Sexta Edición*.
- Rogers, C. (1986). *El camino del ser*. Barcelona: Kairós.
- Rojas, J. & Vivas, P. (2011). *Processos de grup*. Barcelona. UOC.
- Royo, J. (2008). Adolescentes y Drogas Nuevos Factores. *Humanidades medicas*, 11-27.
- Santesmases, J. S. (2009). Els paradigmes científics en la invetsigació educativa i el model de camp psicològic. *Temps d'Educació*, 235-252.
- Taylor, B. (2007). Surfing into Spirituality and New, Aquatic Nature Religion. *Journal of tge American Academy of Religion* , 923-951.
- Tolle, E. (1997). *El poder de l'ara*. Barcelona: Helios.
- Universitat de Barcelona (2010) *Codi de bones pràctiques en la recerca*.
- Vita, A. D. (2012). *La creación social*. Barcelona: Laertes educación.
- Zoja, L. (1985). *Drogas addicción e iniciación. La búsqueda moderna del ritual*. Barcelona: Paidós.

7. FONTS CONSULTADES

7.2. Webgrafia

7.2. Webgrafia

Associació per a joves TEB, (1998). El projecte. Ravalsurf. Recuperat de: <http://blog.ravalnet.org/ravalsurf/projecte-ravalsurf/>

Deporte, C. o. (s.d.). Proyecto Alto Perú. Recuperat de: <http://proyectoaltoperu.tumblr.com/>

Eixdiari. (2016). El surf com a teràpia per a infants i adolescents autistes, a Sitges. Sitges Surf Club. Recuperat de: <http://www.eixdiari.cat/societat/doc/63146/el-surf-com-a-terapia-per-a-infants-i-adolescents-autistes-a-sitges.html>

Gonçalves, V. (1995) surfavela. Ashoka. Recuperat de: <https://www.ashoka.org/node/3419>

Irastorza, B. (2012). Orígenes y evolución del Surf. Trickon. Recuperat el 4 de març de: <http://www.trickon.com/surf/articulo/origenes-y-evolucion-del-surf>

Marqués, P. (2000), La cultura de la sociedad de la informació. Recuperat de: <http://peremarques.pangea.org/si.htm>

Telvi, A. (2015). Surfistas por la paz. Costa surf. Recuperat de: <http://www.costasurf.com/surfistas-por-la-paz/>

Documentals

The Endless Summer de Bruce Brown. 1966. 95 min. Brown segueix a dos joves surfistes per tot el món a la recerca de la onada. Documental de culte i inspirador per tota una generació.

A Deeper Shade of Blue de Jack McCoy. 2011. 90 min. Amb Moses Goods, Mick O'Brien i Jamie O'Brien. Un documental sobre les arrels més profundes del surf: en el subconscient, en l'antiga tradició, en l'art de la construcció de taules de surf, en la recerca constant de l'home per arribar a una relació profunda amb la naturalesa.

Spirit of Akasha de Andrew Kidman. Australia 2013. 80 min. Presentada com una nova referència en la fusió entre surf, música i cinema, aquesta pel·lícula i la seva banda sonora estan realitzades en homenatge als anys 40 de 'Morning of the Earth'. El documental dirigit el 1972 per Albert Falzon canvià per sempre la visió que tenia el món del surf.

I Am Bruce Lee de Pete Mc Cormack. Canadà 2011. 90 min. Documental que explica la vida i la manera d'entendre-la del Bruce Lee filòsof, actor i expert en arts marcials a través de les seves pròpies paraules i accions. La seva figura i repercussió és analitzada a través de personatges propers a ell com la seva dona, deixebles i estrelles del cinema que van ser alumnes seus com el Chuck Norris.

7. FONTS CONSULTADES

7.3. Altres materials d'interès

Filmografia

Chasing Mavericks de Curtis Hanson, Michael Apter. Estats Units 2012. 116 min. Amb Gerard Butler i Jonny Weston com actors principals explica la història basada en fets reals del fenomen del surf Jay Moriarity. Amb quinze anys Jay coneix l'existència d'onades gegants a Santa Cruz i busca la llegendària figura de Frosty Hesson perquè l'entreni per tal de sobreviure a aquest descomunal producte de la naturalesa que són aquestes onades immenses. Una història de superació que transcendeix la pràctica del surf.

Soul surfer de Sean Mc Namara. Estats Units 2011. 106 min. Basada en fets reals explica la història de la surfista australiana Bethany Hamilton. Apassionada del mar i el surf un dia un tauró li arrenca un braç mentre està surfejant. Després de superar-se físicament i emocionalment del trauma decideix tornar a practicar surf amb l'ajut d'adaptacions en la taula. Una història de superació i de com de vegades s'han de tornar a realitzar aprenentatges degut a certes diversitats funcionals adquirides.

The lords of Dogtown de Mark Mothersbaugh. Estats Units 2005. 105 min. Explica la història real dels llegendaris Z-Boys. Un grup de joves surfistes i skaters d'origen humil, i en algun cas sense recursos, del barri marginal de Dogtown a Los Angeles. Practicaven surf a la coneguda platja de Venice. Foren un grup que marcà tendència als anys 70 i, més tard, impulsors de marques com Alba o Peralta.

Webs d'interès

Surfer. Revista que des del 1960 dona informació sobre l'actualitat del surf a nivell internacional. <http://www.surfermag.com/>

World surf league. Portal relatiu als campionats mundials de surf que es fan arreu del món. <http://www.worldsurfleague.com/>

Todo surf. Portal d'informació relatiu a les diferents vessants del món del surf. Hi ha continguts relatius a la previsió d'onades, videos, revista, etcètera. <http://www.todosurf.com/>

Surf mediterraneo. Portal d'informació exclusiu sobre la previsió d'onades amb web cams que mostren l'estat de l'onatge en temps real. <http://surfmediterraneo.com/>

Sociedad Española de patología dual. SEPD Adicciones y otros trastornos mentales. Portal d'informació en relació a l'actualitat de la patologia dual. <http://www.patologiadual.es/>

**EL SURF MÉS ENLLÀ DE LES ONADES: UN PROJECTE
SOCIOEDUCATIU PER A JOVES AMB PATOLOGIA DUAL**

PAU GERMINAL LLOMBART i VALLS

8. ANNEXES

